

Dünya Madenciliğinin 1946 Bilançosu

Bütün dünyada harbin sona ermiş olmasına rağmen sarsıntıları halâ devam etmektedir. Bundan evvelki sayılarımızda da belirttiğimiz gibi harp sonunda madencilikte, umumî istihlâkin artması dolayısıyla, kalkınma ihtiyacı baş göstermiş ve bu hususta faaliyete girişilmiş bulunmaktadır. Ancak bu kalkınma, mühim miktarda malzemeye, işçiye lüzum göstermektedir. Halbuki bugün hemen hemen her memleket işçi kıtlığı, nakil güçlükleri ve yeter malzeme tedariki imkânsızlığı ile karşılaşmaktadır.

Harp esnasında tahrip edilmiş bulunan petrol kuyuları, fabrikalar ve maden tesisleri birçok yerlerle halâ tamir edilememiş haldedir.

Ruhr havzasının ihyası düşünülürken, Alman harp esirlerinin memleketlerine iadeleri bahis mevzuu olmaktadır. Bunlardan istifade etmekte olan Fransa madenciliği müteessir olacaktır. Bunu önlemek üzere İtalya'dan işçi talebine başlanmıştır.

Bazı memleketlerde de gönüllü maden işçisi kaydına girişilmiş ve bu kıtalarla kampanyalar tertiplenerek çalışmalar hızlandırılmıştır.

Alınan tedbirler sayesinde bir çok yerlerde istihsal harp öncesi rakamlarına yaklaşmış, belki de aşmıştır. Fakat istihlâk o kadar çok artmıştır ki, bazı memleketlerde ihracatın kısılmasına veya büsbütün menedilmesine lüzum hasıl olmuştur. Bu sebepten harpten evvel birinci derecede ihracatçı olan memleketler, bugün, ekseriyetle kendi ih-

tiyaçlarını teminden âcizdirler. Bu duruma göre ihtiyaçlarını ithalât yolu ile karşılayan memleketler müşkül vaziyete düşmüşlerdir. Fiyatlarda hiçbir düşme kaydedilmemiştir. Mamafih umumi faaliyet hızlandırılmıştır. Kalkınma hususunda büyük gayretler sarfedilmektedir. Bunun tesirini, bugün bile, 1945 yılı rakamları ile karşılaştırırken hissetmek mümkündür. Önümüzdeki yıllarda maden işlerinin daha düzenleneceği kanaati hâkimdir

Aşağıda ayrıca her madene ait bilgi verilmiştir.

K Ö M Ü R

Avrupa⁽¹⁾ 1946 yılı esnasında kömür bakımından büyük bir darlığa mâruz kalmıştır. Bunun başlıca sebebini, Britanya'dan yapılan ihracatın hemen tamamen durmuş, Almanya ihracatının ise çok azalmış olması teşkil etmiştir. Harpten önce İngiltere, mecmu Avrupa ithalâtının yüzde 32 sini ve Almanya yüzde 40 mî temin etmekte idi. Bugün Britanya hemen hemen hiçbir şey ihraç etmemekte ve Almanya harpten evvelki ihracatının yüzde 15 ini verebilmektedir. Polonya harpten önce Avrupa memleketleri kömür ithalâtının yüzde 10 unu karşılıyordu. Bugün anlaşma mucibince Rusya'ya sevkedilen miktarlar hariç olmak üzere harpten evvelki ihracatının ancak yüzde 7 kadarını temin etmektedir. Diğer kaynaklar harpten evvelki ihracatın yüzde 18 ini temin et-

(1) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 31, 1947 s. 263.

mekte iken şimdi yüzde 7 sini verebilmektedirler. Harpten evvelki rakamlar üzerinden yapılan hesaplar bu suretle yüzde 71 veya senede 52 milyon ton açık bulunduğunu göstermektedir. Harpten evvel çok az kömür ihracetmekte olan Birleşik Amerika şimdi senede 20 milyon ton, yani harpten evvelki Avrupa mecmu ithalâtının yüzde 27 si kadar kömür vermektedir. Bu suretle Avrupa harpten evvelki miktarların yüzde 56 sını temin etmektedir ve 32 milyon tonluk (yüzde 44) bir açık mevcut bulunmaktadır (verilen rakamlar metrik tondur).

Zikredilen müstahsil memleketlere ilâveten Fransa, Belçika ve Hollanda ayrıca ithalâtçıdırlar ve istihallerini arttırmak için büyük gayretler sarfetmektedirler. Fransa şimdi senede 48 milyon ton veya harpten evvelki istihsalinin yüzde 109 u, Belçika 24 milyon ton (yüzde 86 sı) ve Hollanda 9 milyon ton (yüzde 69 u) kadar istihsal etmektedir. Avrupa'ya az ölçüde kömür veren di-

ğer memleketler güney Afrika, Çekoslovakya ve Türkiye'dir.

Harp tedbirlerinin kalkmasından sonra Avrupa'da, kömür darlığını ve maden istihsalinde kullanılan malzemenin azlığını önlemek ve endüstriyel faaliyete uygun bir kazanç temini ile kömür tevziini sistematik olarak planlaştırma düşüncesiyle Avrupa Kömür Organizasyonu teşkil edilmiştir. Teşkilât beynelmilel bir teşekküldür ve muhtelif memleketlerden aldığı aidatla idare edilmektedir. Âza memleketler, Belçika, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, Lüksemburg, Norveç, Polonya, Türkiye, Yunanistan ve Amerika'dır. Teşkilâtın şimdiki gayesi harpten evvelki istihlâkin en az yüzde 50 si kadar yakıt temin etmektir.

Aşağıda ⁽¹⁾ Avrupa Kömür Organizasyonu tarafından verilen 1946 senesi son iki ayına ait istihsal rakamlarıyla her iki ay sonundaki işçi sayısı ve kullanılan işçi sayısının harpten evvelki rakamlara göre yüzdesi gösterilmiştir:

(Metrik ton olarak)

Memleketler	K a s ı m			A r a ı l ı k		
	İstihsal	İşçi sayısı	İşçi yüzdesi	İstihsal	İşçi sayısı	İşçi yüzdesi
Batı Almanya	5.624.000	235.000	—	5.227.000	236.000	74
Fransa	4.178.000	328.000	—	4.171.000	325.000	145
Belçika	1.961.000	162.000	—	1.887.000	165.000	119
Hollanda	801.000	36.000	—	708.000	35.000	118
İtalya (Sardunya)	91.000	—	—	75.000	—	—
Polonya	4.455.000	—	—	4.207.000	—	—

(1) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 31, 1947 s. 262.

Kasım ve Aralık aylarında muhtelif Avrupa memleketlerinin yaptıkları kömür ithalâtiyle harpten evvelki rakamlara nazaran yüzdesi aşağıda gösterilmiştir :

Memleketler	Kasım ithalâtı (Metrik ton)	Aralık İthalâtı (Metrik ton)	%
Fransa	735.000	673.000	34
Belçika	156.000	166.000	32
Hollanda	265.000	142.000	20
Danimarka	220.000	224.000	47
Norveç	145.000	77.000	30
Lüksemburg	161.000	138.000	54
Fineandiya	55.000	39.000	—
İtalya	334.000	296.000 (*)	—
Portekiz	71.000	26.000	24
Laveç	318.000	242.000	37
İsviçre	131.000	133.000	49

(*) Yalnız 28 gün içinde.

Bu iki ay içinde muhtelif memleketler aşağıda görülen miktarlarda kömür ihracatına iştirak etmişlerdir.

[Metrik ton olarak]

Memleketler	Kasım	Aralık
A. B. D.	1.058.000	963.000
İngiltere	44.000	33.000
Batı Almanya	785.000	638.000
Polonya	484.000	319.000
Güney Afrika	32.000	41.000

İngiltere :

Siyasî vaziyet dışında, kömür Avrupa'da ⁽¹⁾ ekonomik hayatın düzelmesinde en ciddî âmili teşkil etmektedir. İngiltere'nin kömür istihsalı iç ihtiyaçlarından çok nokсандır. Endüstri, talebi karşılamaktan âcizdir ve fabrikalar ihtiyaçlarını temin edememektedir. Keza bu kış evler iyi ısınmamıştır. İngiliz demiryolu anahatlarında lokomotifler akaryakıtla işler hale getirilmekte ve bu suretle kömürün başka yerlere ayrılmasının teminine çalışılmaktadır. İngiltere

(1) Mining and Metallurgy, 3 Ocak 1947 s. 7.

kömür ihracından esas itibariyle vaz geçmiştir ve 50 -100 bin işçi kömür istihracında yer almadığı takdirde Britanya'nın bir daha milletlerarası kömür ticaretinde öne geçebileceği şüpheli görülmektedir. Büyük bir İngiliz kömür madeninde istihsal maliyeti long ton için 30 şilin veya 6 dolar tutmaktadır. Buna 5 şilin kâr ve 15 şilin nakliye ilâve edilmelidir. Büyük müstehlikler fabrikalarında teslim ton başına 10 dolar ödemektedirler. Böyle bir fiyat, endüstriyel bir memleket için büyük bir maniadır. Takriben aynı fiyatlar Belçika ve Fransa'da hüküm sürmekte ayrıca satın alanlar da temiz kömür alamadıklarından şikâyet etmektedirler.

İngiltere'de ⁽²⁾ 1946 senesinde 188 - 189 milyon ton kadar kömür istihsal edilmiştir. 1945 istihsalı ise 182 milyon ton idi. Bu suretle 1946 senesinde, 1941 den beri mütemadiyen düşmekte olan istihsalde bir artma kaydedilmiş bulunmaktadır. Devamsızlığın azalması, işçi adedinde ve işçi başına istihsalde hafif bir artma, bunda âmil olmuştur.

İstihsaldeki bu artmaya rağmen kömür temini harp senelerinin hiç birinde olmadığı şekilde güçleşmiştir. Bunun başlıca sebebi elektrik istihlâkünde vukua gelen tezayüttür. 1940-1945 arasında aylık istihlâk vasatı 2398 milyon KW - Saatten 3106 milyon KW - Saate çıkmıştır. 1946 Ekiminde ise bu rakam 3733 milyon KW - Saate kadar yükselmiştir.

Gaz endüstrisinde 1940 - 1945 devresinde istihlâk haftada 346.000 tondan 405.000 tona yükselmiştir. Geçen sene ise bu yükselme daha da hızlanmıştır. Ekim ayında gazhanelere haftada ortalama 419.000 ton kömür sevk edilmiştir. Demir ve Çelik endüstrisinde ve diğer metaller istihsal ve imalâtında yapılan ekonomi neticesinde - kok fırınları ve

(2) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 3, 1947 s. 10.

kömür ocakları hariç olarak -1945 de haftada 767.000 ton kömür istihlâk edilmiştir. Bu rakam 1940 a nazaran takriben 100.000 ton kadar azdır. 1945 ve 1946 Ekimleri arasında ise imalât işlerinin harp ihtiyacından sulh isteklerine çevrilmesi daha büyük kömür istihlâkine gerektirmiştir. Ocak ayından itibaren her ay bu suretle istihlâkte bir artma vukua gelmiş ve Ekim ayında haftalık istihlâk vasatısı 838.000 tona kadar yükselmiştir.

Kömür istihlâkinin nizam altına alınması diğer istihlâk sahalarından ziyade ev istihlâki sahasında daha müessir olmuştur. Azamî tahsisat şimal bölgelerinde 50 Cwt. ⁽¹⁾ ve cenup bölgelerinde 34 Cwt. olarak tesbit edilmiştir. Tahsisatın bu kadar indirilmiş olmasına rağmen tüccarlar kış devresinin başında, geçen seneki kışa nazaran yarım milyon tondan biraz fazla stoklara sahip bulunmakta idiler. (1945-1946 da 1.600000 ve 1946 - 1947 de 2.200 000 ton).

Hükümet politikası, ihracatı iç ihtiyaçlar bakımından ikinci derecede tutmakta devam etmiş ve deniz aşırı sevkiyat haftada ortalama 175000 ton kadar olmuştur. 1945 de bu 157.000 ton idi. Bu rakam harpten önceki devre ait rakamların beşte birine tekabül etmektedir. Bu istihlâk ölçüsüne göre stoklar talepleri karşılayacak kadar yığılmış olmalı idi. Halbuki Kasım nihayetinde stoklar sadece 10.400.000 ton kadardı ve 1945 senesi aynı ayındaki miktardan 3 milyon tondan fazla eksik bulundu) ordu. Bu tehlikeli şekilde düşük stoklar karşısında Yakıt Bakanlığı 4 Aralıkta gaz ve elektrik istihlâkinde yeni senenin ilk 12 haftası için yüzde 2,5 kadar takyidat yapılmasını bildirmiş ve endüstriyel müstehliklere yüzde 5 kadar istihlâklerini azaltmalarını söylemiştir. Keza kabili tatbik olan her yer-

(1) 1 Cwt. = 112 litre = 50,8 Kg. 1 litre = 0,454 Kg.

de kömür yakan ocakların akaryakıt kullanan ocaklara çevrilmesi hususunda mali müzaheret gösterilmesi daha evvelce ihtiyar edilmiş bulunuyordu. Bu suretle 10 yıl evvelin «kömüre dönmek» politikası tamamen tersine çevrilmiştir. Bunun 1947 senesi için 3 milyon ton kömür kazandıracağı tahmin edilmektedir. Yakıt Bakanlığı parlamento sekreteri gelecek sene içinde bunun 18 - 15 milyon ton civarında bir tasarruf temin etmesinin mümkün olduğunu söylemiştir.

Kömür endüstrisinin malî durumu harp esnasında çok az müteessir olmuştur. 1 Temmuz tarihinde, demiryolu ücretlerindeki bir miktar artma neticesinde, perakende kömür fiyatlarında ton başına birkaç peniden 1 şilin 6 peniye kadar husule gelen fiat yükselmesi, Yakıt Bakanlığı tarafından mücadele edilen tek fiat artmasıdır. 1946 Ekiminde 1941 denberi istihsâlde fasılasız surette devam eden düşmenin durdurulması ve birçok yerlerde kömür yerine akar yakıl istihlâki şüphesiz ki endüstrinin üzerine çökmüş olan sıkıntılı vaziyeti oldukça izale etmiştir. Çıkarılan kon ürün haftalık vasati istihsalinde 200.000 ton kadar (takriben yüzde 5) yükselme, vaziyeti oldukça düzeltecektir. Ekim ortası ile Kasım ortası arasında geçen haftalar bir istihsal artması devresidir. 1946 yılı Sonbahar mevsiminin iyi tesirleri ve Millî Kömür Dairesi ile Yakıt Bakanlığının «daha fazla kömür» kampanyası istihsalin artmasında müessir olmuştur.

Harpten evvelki ölçülerde istihsalin ihtiyası için lâzım olan şey, kömür ocaklarının yeniden organizasyonu ve cihazlandırılmasıdır. Fakat bu aylarla değil senelerle hesab edilmesi gereken uzun vadeli bir iştir.

1946 senesinde İngiltere'de kömür istihsal ve imraratına ait, Yakıt Bakanlığı tarafından verilmiş olan rakamlar ton olarak aşağıda ⁽²⁾ gösterilmiştir:

(2) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 17, 1947 s. 159.

Sene	Ocaklardan çıkarılan	Açık işletmelerden	Yekûn	İstihsal	Yabancı gemilere verilen mahrumat ve ihracat	Yekûn	Elektrik santralleri	Gazhaneler	İşçi başına İstihsal
1945	174.657.000	8.114.800	182.772.700	178.600.500	8.200.000	186.800.500	23.492.600	21.965.200	1,00
1946	180.900.000	8.880.000	189.900.000	184.600.000	8.756.080	193.356.000	26.200.000	22.700.000	1,03

Sene sonunda ⁽¹⁾ kömür talebi artmakta devam etmiştir. Müstehlikler hisselerine düşenin yalnız muayyen bir kısmını tedarik edebilmişlerdir. Vagon azlığı sene sonunda tevzi işini müteessir etmemiş bulunuyordu. Bununla beraber bazı yerlerde istihsal tehlikeye girmişti. Her nevi endüstri yakıtı had bir baskı altında ve müstehliklerin stokları çok az bulunuyordu.

Fransa:

1946 senesinde kömür ⁽²⁾ istihsalı 49 milyon metrik tona vasil olmuştur. Bu miktar harpten evvel, 1938 senesinde yapılan 47.560.000 tonluk istihsalde yüzde 4 fazla bulunmaktadır.

Ocaklarda çalışan madencilerin sayısı 1938 senesinde 162 000 idi. Bu rakam 1946 Ocak ayında 204.000 kadar olmuş ve tedricen yükselerek Aralık ayında 220 000 e varmıştır. Bu rakama 41.000 harp esiri de dahil bulunmaktadır. 1938 senesinde işçi başına istihsal 1230 kg, idi. 1946 senesi başında devamlı bir düzelmeye rağmen 860 kg, kadar bulunuyordu ve sene sonunda ancak 970 kg. a kadar çıkabilmiştir. İşçi meselesi halen endişeyi mucip olmaktadır. Polonyalı işçilerle Alman harpesirleri (her iki zümre de memleketlerine dönmektedirler) Fransız kömür madencilerinin dörtte birini teşkil etmektedirler. Bunların çekilmesi, çok kısa zamanda, yerlerine İtalyan ve diğer ya-

bancı maden işçileri ikame edilemediği takdirde, Monnet plânının gerçekleştirilmesini tehlikeye düşürebilir. Harp esirlerine gelince, bunların memleketlerine iadesinin Ruhr'dan temin edilebilecek kömür meselesiyle bir arada mütalâa edilmesi ve bu suretle, kaybedilen istihsalın Ruhr'dan temini hususunda tavsiyeler yapılmaktadır. İtalyan işçileri Fransa'ya gelmeye başlamışlardır. Fakat madenlere gidenlerin miktarı cesaret verici değildir.

Muhaceretle meşgul olan makamlar meseleyi İtalyan Hükümeti ile görüşmüşlerdir. Madenci temin edebilmek için, Belçika Hükümetince kabul edildiği gibi, malî imtiyazlar vermenin lüzumlu olduğu ve bilhassa işçilerin Fransa'daki kazançlarının İtalya'ya götürülebilmesi ve 200 franklık bir «kaydolma primi» nin işçilere memleketlerinden ayrılmadan evvel verilmesi icabettiği kanaatine varılmıştır.

Kömürün en ikdisadî şekilde icabeden yerlere tahsis edilmesi meselesine çok yakından dikkat edilmektedir.

Sene içinde ⁽³⁾ Fransa Hükümeti ile İngiltere arasında Fransa'ya dışardan çok miktarda kömür ithali için görüşmeler yapılmıştır. Britanya'nın kendi kömür meseleleri mevcuttur. Müzakerelerin daha ziyade Ruhr'dan yapılacak ihracat etrafında cereyan ettiği öğrenilmiştir.

(1) The Iron and Coal Trades Review, Aralık 13, 1946 s. 1105.

(2) Aynı mecmua Şubat 14, 1947 9. 347.

(3) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 17, 1947 s. 154.

Rusya : (1)

Moskovadan alınan haberlere göre, Sovyetler birliğinin ikinci ve üçüncü derecede en mühim kömür havzasını teşkil eden Kuznetsk ve Karaganda'daki istihsal düşüklükleri İzvestia gazetesinde çok şiddetli tenkidlere sebep olmaktadır. Gazete, son yirmi gün zarfında Kuznetsk havzasında günde iki bin ton istihsal eden on dokuz kömür ocağını kapatmak mecburiyetinde kaldığını yazmaktadır. Bu havzanın en büyük müstahsil grupunu teşkil eden Proko Pievsk tröstü bu senenin ilk altı ayı zarfında 130 ocak işletirken şimdi yüzden az ocak işletmektedir ve plâna göre yapması icabeden istihsalden Ağustos ayında 45 bin ton ve Eylül ayında ise 40 bin ton daha az istihsalde bulunmuştur.

Komünist Partisi Organı Pravda gazetesi de Karaganda havzasında Temmuz istihsalinin plâna nazaran 30 bin ton düşük olduğunu ve Ağustos ayı günlük vasatilerinin ise sekiz yüz ton daha az olduğunu yazmaktadır.

Karaganda havzasındaki ocaklarda, umumiyetle hazırlık ameliyeleri istenilen şekilde yapılmamakta ve değişen her vardiyanın işe başlaması ve kömür yükliyebilmesi için asgarî üç dört saatlik bir zaman kaybedilmektedir. Gazete, istihsalini hızlandırmak için tatbik edilen umumî tatil günleri sistemini şiddetle tenkid etmekte ve bu usulün istihsalini de organize etmekten başka bir işe yaramadığını yazmaktadır.

Belçika : (2)

Belçika'nın 1946 yılı zarfındaki umumî maden kömürü istihsalini takriben 22.500,000 tonu bulmuştur. Bu miktar,

(1) Anadolu Ajansı Dünya Haberleri Bülteni, Kasım 18, 1946 s. 4

(2) Ekonomi Bakanlığı Yayın Müdürlüğü Bülteni 1, s. 4.

1936 - 1938 harp evveli yılları istihsal vasatilerini yüzde 79 una tekabül etmektedir. Bütün kömür amelesinin (yeraltı ve üstü) vasati randımanı tedrici surette artmakta olduğu halde, harp evveli randımanının ancak yüzde 75 ine varılabılmıştır. 1945 yılı zarfında Birleşik Amerika Devletlerinde hasıl olan sosyal ihtilâflar, Belçika'nın bu memlekette bulunan maden kömürü ithalâtına menfi tesirde bulunmuştur. Kararlaştırılan kontenjan miktarı 3.303.700 ton olduğu halde bunun 2.928.600 tonu ithal edilebilmiştir. Belçika'nın 1946 yılındaki umumî kömür sarfiyatı - kömür işletmelerinin kendi istihlâkleri ve ihraç edilen miktarlar da dahil - takriben 26 milyon ton tutmuştur.

Memleketin maden kömürü durumu» yukardaki rakamlardan görüldüğü gibi, Siderürji sanayiinin hakikî ihtiyaçlarını karşılayabilecek olan kok miktarının teminine imkân vermemiştir. Bununla beraber istihsal, 1946 sonlarına doğru oldukça büyük bir gelişme göstermiş ve 1939 yılının aynı müddeti zarfındaki istihsalini yüzde 75 ine varmıştır.

Cekoslovakya : (3)

Kasım ayına ait son rakamlar taş kömür istihsalinin 1.272.000 ton ve linyit istihsalinin 1.676.000 ton olduğunu göstermektedir. Aralık ayında Noel tatilleri bu miktarların karşılıklı olarak 1.175.000 ve 1.588.000 tona düşmesine sebep olmuştur. Bu son istihsalâtla beraber 1946 senesinde 14.155.000 ton taş kömür ve 19.417.000 ton linyit istihsal edilmiş bulunmaktadır. Çekoslovak madencilik çevreleri, 1947 senesinde 16,374.000 ton taş kömür ve 21.822.000 ton linyit istihsalini hedef tutan iki senelik plânın tahakkuku hakkında itimat gösteriyorlar. Bununla beraber 1946 senesi içinde işçi

(8) The Iron and Coal Trades Review, Şubat 14, 1947 s. 332.

azalmasından doğan bazı güçlükler olmuştur. Haziran ve Kasım ayları arasında kömür madenlerinde kullanılan Almanların miktarı 22423 den 13.046 ya inmiştir. Bunların yerini gönüllü çalışma kıtaları denilen gruplar almıştır. Burların kıymetli yardımları olduğu ve yüzde 3 kadarının kömür madenciliğinde kalmıya karar verdikleri söylenmektedir. Keza Çekoslovak ordusunun da yardımı temin edilmiştir. 1947 senesinin ilk aylarında kömür madenlerinde çalışanlar 103.701 kişiye baliğ olmaktadır ve takriben 21.000 kadar madenciye daha ihtiyaç vardır.

Avusturya: (1)

1946 senesi ilk dokuz ayında Avusturya'da ayda vasatî olarak 130.000 metrik ton taş kömür 235.000 ton linyit, 18.000 ton kok istihlâk edilmiştir. Ekim ayında istihsalin azaldığı ve ithalâtın düştüğü sıralarda, bilhassa yeni endüstriyel müstehliklerden gelen talepler çok fazla olmuş bulunuyordu. Kuvvet santralleri harpten sonra kömür yerine yakıt yağları ve tabii gaz kullanmak için anlaşmalar yapmışlardı ve senelik kömür ihtiyaçları 50.000 metrik ton kadar tahmin ediliyordu. Fakat yakıt yağları azlığı vaziyeti tamamen değiştirmiştir. Bu sebeple santraller ayda 60.000 — 80.000 ton linyit istemişlerdir. Endüstriyel müstehlikler Ekim ayında kısmen faaliyetlerini artırmak, kısmen de fabrikalar ve müştamilâtını iyi ısıtmayı emniyet altına almak için daha fazla kömür talep etmişlerdir. Ayrıca, endüstriyel kalkınma 300 endüstriyi, kömür tedarik edebildiği takdirde, faaliyete geçebilecek bir duruma getirmiştir. Sınaî müstehlikler, bu vaziyete göre daha bir kaç ay Eylülde aldıkları miktarlarla iktifa etmek zorundadırlar. Demir yollarının aylık istihlâki 55.000 tona vasıl olmaktadır ve

(1)The Iron and Coal Trades Review, Aralık 20, 1946 a. 1178.

stok yapmak için hiçbir tedbir alınmamış olduğundan senenin son aylarında münakale tam bir tevakkuf haline girmiş bulunmaktaydı. Viyana Gaz Fabrikaları ayda 30.000 ton ve Liz'deki Vereinigte Oesterreichische Çelik Fabrikaları 25.000 ton kömür sarfetmektedir. Bu fabrika Donawitz'deki yüksek fırına ayda 12.000—15 000 ton kok temin etmektedir. Endüstrinin tam bir inhidamının önüne geçmek için her türlü müstehlik sıkı bir tasarruf yapmak zorundadır. Aksi takdirde ihracat azalacak ve bunun neticesinde yakıt ve yiyecek daha az ithal edilebilecektir.

Macaristan: (2)

Macar Hükümeti para değerini stabilize ettikten ve bu suretle enflasyonu ön edikten sonra, 1946 yazında, kömür endüstrisinde şayanı dikkat bir kalkınma başladığı bildirilmiştir Bununlabera-ber bu kalkınmada esaslı âmil, 1945 Kasımında, hühûmetin, kömür madenlerini devir aldığı zaman tekrar teşkilâtlandırması ve kömür istihracını rasyonalize etmiş olmasıdır. 1946 senesi istihsalı, Ekim ayına kadar yapılan istihsale ait rakamlardan, 6,24 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Bu, 1938 istihsalinin yüzde 66,7 sine müsavi bulunmaktadır. Bu düzelme amele başına istihsalin gittikçe artmasıyla meydana gelmiştir. İstihsalin bu düzelmesine rağmen, malî bakımdan, Macar kömür madenleri birkaç senedenberi zıyanla çalışmış ve devlet yardımına dayanma zorunda kalmıştır. Madenlerin millileştirilmesi bu vaziyette bir değişme tevlidedememiştir.

Ruhr (3)

Ruhr havzasında kömür istihsalı, harp bittikten sonra ilk defa olmak üzere

(2) The Mining Journal, Şubat 15, 1947 s. 102.

(3) The Iron and Coal Trades Review, Aralık 13. 1946 s. 1116.

re, 1946 senesinde günde 200.000 tonu aşmıştır. Bu, istihsali artırmak için yapılan gayretlerin neticesidir. Tonajın yükselmesinden her nekadarendişe edilmekteyse de alâkadar makamlarca iyi karşılanmış bulunmaktadır.

Kömür istihsalinin ⁽¹⁾ yüzde 83 ü Almanya'da kullanılmakta geri kalanı ihraç edilmektedir. Kömür darlığı sebebiyle husule gelen muvakkat durmalar hariç, İngiliz bölgesinde artık hiçbir çelik fabrikası kapatılmıyacaktır.

Cezayir: (2)

Yalnız bir ziraat memleketi olan Cezayir, 1942 de Fransa ile münakalât kesildiği zaman kendi tabii kaynaklarından, bilhassa kömür hususunda, faydalanmak zorunda kalmıştır. Bu şartlar altında Kenadsa - Colomb - Bécher kömür sahası ehemmiyetsiz olan istihsalini çok artırmıştır ve şimdi Cezayir istihlâkinin takriben üçte birini temin etmektedir. Oran bölgesi muhtelif kömür ve linyit rezervleri ihtiva etmektedir. Fakat yalnız Kenadsa havzası istifadeyi mümkün kılacak derecede ehemmiyeti haiz bulunmaktadır. Bununlaberaber burada da damarlar incedir ve sadece tâli bir kaynak olarak kabul olunabilir. Halen ikisi Bécher-Djedid'de, dördü Kenadsa'da altı ocak faaliyettedir. Buralarda bir miktar elektrikli teçhizat tesis olunmuştur.

Brezilya: (3)

Brezilya vâsi rezervlere sahip olduğu halde küçük ihtiyacını karşılamak hususunda bunlardan istifade etmemektedir. Harpten evvelki senelerde 800.000 tonluk istihsalini takviye etmek için, en büyük kısmı Amerika'dan olmak üzere, yılda 1.500.000 ton dışardan kömür ithal etmekte idi. Brezilya kömürleri yüz-

(1) The Metal Bulletin, Aralık 14, 1946 s. 17.

(2) The Iron and Coal Trades Review, Aralık 13, 1946 s. 1105.

(3) Aynı mecmua, Ocak 3, 1947 s. 24.

de 25 kadar kül ihtiva eder. Harp zaruretleri memleket istihsalim senevi 2 milyon tona yükseltmiştir. Santa Catarina 500 milyon ton kadar rezervlere sahiptir ve bunun bir kısmı satıhdadır. Fakat son zamanlara kadar nakliye zorlukları istihsali tahdit etmiştir. Kömürün yüzde 30 ilâ 40 kül ihtiva etmesine rağmen, koklaşma evsafını haiz olduğu bildirilmiştir. Tubarâo'da Teresa Cristina'da bir hazırlama fabrikası kurulmuştur ve bu, Volta Redonda Çelik Fabrikalarına kömür temin etmektedir.

P E T R O L

Dünya: (4)

Amerika petrol komisyonunca, dünya petrol istihsalâtının, petrol devrinin başlangıcı olan 1857 den itibaren şu seyri takibettiği tesbit edilmiş bulunmaktadır:

Muhtelif yıllarda dünya petrol istihsali (ton olarak)

1870.	922200
1910.	53.120.000
1920.	109.535.000
1930.	224.190.000
1938.	302.910.000
1945.	439.497.000

1945 Senesine kadar mecmuan 7.938.711.000 ton petrol istihsal edilmiş ve bu istihsale muhtelif memleketler şu nispetlerde iştirak etmişlerdir:

A. B. D.	5.422.170.300
Sovyet Rusya	807.254.000
Güney Amerika Memleketleri	638.327.600
Rusya hariç Asya	568.774.800
Rusya hariç Avrupa	247.578.000

(4) Ekonomi Bakanlığı Yayın Müdürlüğü Bülteni No. 3, s. 6.

Buna göre, A. B. Devletleri istihsalin % 70 ini, Orta Doğu memleketleri yüzde 4 - 6 sını ve Avrupa memleketleri yüzde 3 ünü temin etmiştir.

Şimdiye kadar yapılmış olan takriben sekiz milyar tonluk istihsale mukabil dünya rezervlerinin halen 9,5 milyar ton kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bugünkü senelik 450 milyon ton istihsale göre bu rezervlerin 20 sene daha devam edebileceği anlaşılmaktadır. Buna göre petrol devri 1966 yılında sona erecek ve 109 yıl devam etmiş olacaktır. Dünya petrol rezervleri muhtelif memleketlere şu nispetlerde isabet etmektedir.

A. B. D. ve Güney Amerika		
Memleketleri	%	46
Orta Doğu Memleketleri	%	42
Sovyet Rusya	%	9
Diğer Memleketler	%	3

Dünya petrol rezervleri, uzmanların "Petrol Mihveri" diye adlandırdıkları iki bölgede temerküz etmektedir:

- 1 — Meksika körfezi ve Karaib Adaları çevresi
- 2 — Karadeniz bölgesi, Hazer deniziyle Kızıl deniz ve Basra körfezi çevresi.

Rus petrol rezervlerinin bir milyar ton kadar olduğu anlaşılmaktadır. Bu miktar A. B. D. rezervlerinden daha azdır. Orta Doğu memleketleri rezervleri ise A. B. D. rezervlerinden de fazla bulunmaktadır. Orta Doğuda muhtelif bölgelere isabet eden rezervler aşağıda verilmiştir:

Orta Doğuda Petrol Rezervleri (Milyon ton)

İran	1000
Irak	795
Bahreyn adaları	1431
Suudi Arabistan	990

İstihsal payı, petrol devrinin başından bugüne kadar % 4 - 6 yı geçmiyen Orta Doğu memleketleri'nin petrol rezervleri bugün dünyânın en zengin kaynaklarıdır.

Dünya petrol kaynaklarının hemen hemen hepsi bir iki şirketin elinde bulunmaktadır. Muhtelif memleketler, petrol rezervlerini şu nispetlerde kontrolleri altında bulundurmaktadır:

Dünya Petrol Rezervlerinin kontrolü (9,5 milyar ton)

A. B. D. (Karaib adaları ve İran körfezi	% 22,5)	% 56,5
Fransa		% 2
Sovyet Rusya		% 13
İngiltere ve Hollanda (Dominyonlar ve müstemlekeler dahil)	% 25	
Meksika		% 1,5
Diğer memleketler		% 2

A. B. D. (1)

Amerika Birleşik Devletleri günde takriben 4.800.000 varil ham petrol, 300.000 varil tabii gazolin ve beraber çıkan diğer maddeler istihsal ve 250.000 varil ham petrol, 130.000-150.000 varil rafine edilmiş mahsuller (en çoğu mazot) ithal eder. Ayrıca günde takriben 100.000 varil ham petrol, 330.000 varil rafine maddeler (en çoğu gazolin, kerosen ve hafif distillatlar) ihraç eder. Takriben 4.800 000 - 4.900.000 varil ham petrol ve 300.000 varil tabii gazolini de tasfiyeye tabi tutar. Şimdiki istihsalin yüzde 44 ünü Texas eyaleti, 18 ini California, 8 ini Louisiana, diğer 8 ini Oklahoma temin eder. Geri kalan yüzde 22 ise muhtelif 20 eyalet tarafından temin edilmektedir.

5.300.000 varillik rafinasyon kapasitesinin yüzde 34 ü Texas ve Louisiana'da olup en çoğu Gulf Coast bo-

(1) The Oil And Gas Journal, 28 Aralık 1946 sayısının harita ilâvesinden.

yunca sıralanmışlardır. Yüzde 18 i California'da, yüzde 13ü Pennsylvania'da ve New-Jersey'de ve en çoğu Atlantik kıyılarındadır. Yüzde 10 u İllinois ve İndiana'da ve ekserisi Chicago havalisindedir. Yüzde 8 i Oklahoma ve Kansas'dadır. Geri kalan yüzde 17 ise 27 devlet arasında taksim edilmiştir.

Veneziella , petrol bakımından 1.100.000 varillik günlük istihsalle dünyada ikinci gelmektedir ve bu rakam halen yükselmektedir. Rezervler ilerdeki istihsal kabiliyeti için çok şeyler vadetmektedir. İstihsalin yüzde 70 i batı bölgesinden temin edilmektedir. Doğu kısmı ise süratle inkişaf etmektedir. Hali hazır rafinasyon kapasitesi 124.000 varildir ve 165.000 varil kadar artmak üzeredir. Büyük mikyasta ham petrol başlıca komşu Aruba ve Curacao adalarına ihraç edilmektedir. Bu adalar günde 560.000 varil ham petrol rafine etmek kabiliyetindedir. Halen istihsal, 37 sahada 2.100 akan kuyudan ve 2.800 tulumba ile çekilen kuyudan temin edilmektedir. Beher kuyu vasati olarak günde 225 varil vermektedir. 3500 ft. e kadar derinlikteki kuyulardan günde 700.000 varil, 3500-5000 ft. derinlikte bulunan kuyulardan ise 200.000 varil istihsal yapılmaktadır. Creol Petroleum Corp. ingünlük 600.000 varil kadar istihsalı kumpanyaya dünyanın en büyük müstahsili mevkiini vermektedir.

Orta Şark'ta 283 kuyudan günde 769.000 varil istihsal yapılmaktadır. Rafinasyon kapasitesi 709.000 varil kadar olup 8 fabrika tarafından temin edilmektedir. Krasing kapasitesi 179.300 varildir.

Qatar'da 2 kuyu vardır. Halen kapatılmıştır. **Kuwait**'te bir saha üzerinde toplanmış 5 kuyu günde 30.000 varil petrol istihsal etmektedir. Tasfiyehane yoktur. Suudî Arabistan mecmu istihsalı günde 196.000 varildir ve bu

istihsal 101 kuyudan yapılmaktadır. Günde mecmuan 200.000 varil ham petrol tasfiye edebilmektedir. Krasing kapasitesi 15.000 varildir. Ras Tanura'da 90000 varil ham petrol işlenebilmektedir. Damman 31 kuyudan günde 100 000 varil, Abquaiq 6 kuyudan 70.000 varil, Bahreyn adaları 62 kuyudan 23.000 varil, Qatif 1 kuyudan 3.000 varil petrol temin etmektedir. Abu Hadriya sahası kapanmıştır.

İran'da 5 sahada 63 kuyudan günde 422.000 varil petrol istihsal edilmektedir. 3 kuyunun bulunduğu bir saha kapatılmıştır. Abadan tasfiyehanesi 400.000 varil ham petrol işliyebilmekte ve ayrıca 125.000 varil petrolün Krasing'ini yapmaktadır. Kermanşah fabrikası 2000 varil ham petrol işleyebilmektedir. Bu fabrikada Krasing yapılmaz. Haft-Kel sahasında 23 kuyudan 200.000 varil, Manid-i Süleyman'da 27 kuyudan 100 000 varil, Agha - Jire'de 8 kuyudan 80.000 varil, Bach - Saran'da 3 kuyudan 40000 varil, Naft-i Şah'da iki kuyudan 2.000 varil istihsal yapılmaktadır. Pazannum'da 3 kuyu kapatılmış bulunmaktadır.

İrak da 2 sahada 11 kuyudan 96.000 varil petrol istihsal etmektedir. Alward rafinerisi 7 000 varil ham petrol işliyebilir. Krasing tesisatı yoktur. Kirkuk sahasında 10 kuyudan 90.000 varil, Naft-Khaneh'de bir kuyudan 6.000 varil ham petrol istihsal edilmektedir. Bütün sahaların günlük istihsalı 350.000-400.000 varil tutmaktadır.

Mısır'da iki müstahsil saha vardır. Ras Gharib'te 38 kuyudan 25.000 varil, Hurgha'da 62 kuyudan 1000 varil petrol istihsal edilmektedir. Süveyşteki iki tasfiyehane 36.800 varil ham petrol işliyebilir ve 6.300 varil petrolü krasing'e tabi tutabilir.

Filistin, Boru hattı vasıtasıyla Irak'tan petrol alarak Hayfadaki tasfiyehane-

nede işler. Kapasitesi 63 000 varil ham petrol işleme yeter. Ayrıca 33.000 varil ham petrol kraking'e tabi tutulur.

Arjantin: Kuzeyden güneye doğru sıralanmış muhtelif bölgelerden günde 60 000 - 65 000 varil ham petrol istihsal eder. Salta bu istihsalin yüzde 10 unu, Mendoza yüzde 14 ünü, Plaza - Huincul yüzde 10 unu Comodoro Rivadavia yüzde 70 ini temin eder. Bütün istihsal ve günlük 3 000-10.000 varillik ithalât memleket içinde tasfiyeye tabi tutulmaktadır. Bütün endüstri harpte bakım görmediğinden yeniden cihazlandırılmak ihtiyacındadır. Endüstrinin yüzde 35 i hususî kumpanyaların elindedir. Fakat bunların genişlemesi kanunen imkânsız gibidir. Comodoro Rivadavia'nın 60 mil güneyinde Kaleta Olivia'da hükümetin elinde ilerisi için çok şey vadeden bir keşif mevcuttur. Kuzey Arjantin hududuna yakın Bolıvy sahalalarında mümkün istihsal günde 6.000 varil kadardır. İstihsal ise 1000 varil civarındadır. Kısmen rafine edilir, kısmen de Arjantin'e ihraç edilir. İstihsalin ve rafınasyonun genişlemesi ve kalabalık merkezlere boru hattı döşenmesi işinin kısmen Amerika Hükümetinden yapılacak para istikrazı ile temini tasarlanmaktadır. Endüstri hükümetin elindedir ve hükümet tarafından çalıştırılmaktadır.

Meksika: Halen istihsal günde 129000 varil ve rafınasyon kapasitesi 152.000 varil kadardır. İstihsalin 114 000 varili Tampico havzasına (69.000 varili Poza Rica'dan) düşmektedir. Geri kalan 15.000 varil Tehuantepec'ten temin edilmektedir. Texas hududuna yakın sahalardan çıkan gazlardan ufak bir kodensat istihsalı yapılmaktadır. 1938 de hükümete geçen endüstri başlıca üç şeyden sıkıntı çekmektedir: 1-yanlış idare; 2-iç istihlâkin büyümesi ve neticede ihraç piyasası için ayrılacak miktarların dahilde kullanılması lüzumu-

nun hasıl olması; 3 - her sene yeni sahalara araştırılması ve yeni ve modern rafınasyon, tevzi ve nakil malzemesi için yeni sermaye teminindeki imkânsızlık. Poza Rica'nın 60.000 varillik istihsalı Tamabra Kretase arazisindeki 65 kuyudan gelmektedir. Diğer sahalarda 800 kadar akan kuyu, 200 kadar tulumba ile çekilen kuyu ve diğer sahalarda 20 gaz kuyusu mevcuttur.

Kolombiya' nın halihazır istihsalı günde 60 000 varil kadar olup yüzde 30 u Venezüella hududuna yakın Barco sahasından, yüzde 70 i Magdalena vadisinde Yondo (Casabe) ve Demares'ten temin edilmektedir. Çok faal araştırma ameliyelerinin gösterdiği rezervler nispetinde istihsal yapılmamaktadır. Sondaj fâaliyetleri şimdi geçen seneki seviyesine iki mislidir. Demares imtiyaz sahasında 16.000 varillik bir rafinen ve Barco'da 700 varillik bir fabrika daha vardır. Biri Barco'dan diğeri Demares-Yonda'dan ihracat sevk noktalarına 2 boru hattı mevcuttur. Petrol sevk eden imtiyaz sahalara ilâveten Cantagallo, Floresanto, El Dificil, Galan ve Velasquez'de istihsal yapılmaya başlanmıştır. Fakat ticarî sevkiyat için hiçbir boru hattı mevcut değildir. Bunların ilk üçü 1943 de, Galan 1945 de ve Velasquez 1946 da faaliyete geçmiştir. Sahile yeni boru hatları döşenmesi lüzumlu görülmektedir.

Ekvator günde 6.500 varil istihsal etmektedir. Bunun yarısı halen çalışan iki mahallî tasfiyehanede tasfiye edilmektedir. Küçük bir fabrika kapalı bulunmaktadır. Bir miktar ham petrol ihraç edilmektedir. Araştırma faaliyeti nispeten hızlıdır. International Petroleum Co. 13.206 ve 10.500 ft derinliğinde iki kuru kuyu açmıştır. Shell And'ların şark yanında Oriente'de 5.000 ft. derinlikte bir kuyu açmış ve kuru çıkmıştır; ikincisini açmaktadır. 1200-1800 ft. derinlikte 500 den fazla kuyunun bulunduğu

Ancon sahası Ekvator istihsalinin yüzde 70 ini temin etmektedir. Bütün sahalar Eosen Tersier kumlarından istihsalin yapıldığı St. Elena yarımadasındadır. Petrol, kumtaşı içindeki çatlaklarda bulunmakta ve kaynağını belki de Kretase teşkil etmektedir. Bu takdirde Kretase yatımlar boyunca yukarı doğru ve dağlara yakın mıntakalarda petrol ihtimalleri taşıyor demektir. Kolombiya ve Peru'da olduğu gibi, And'ların şark tarafından Oriente'de yapılacak araştırmalar faydalı olabilir.

Peru günde 32.000 varil istihsal yapmakta ve senede 100 kuyu açılmasına rağmen istihsal yılda yüzde 10 kadar azalmaktadır. And'ların şark tarafında tecrit edilmiş bulunan Agua Caliente (Ganso Azul) de 1000 ft. derinliğinde günde 1800 varil petrol verebilecek 5 kuyu vardır. Halen bu kuyular günde 500 varil vermektedir. Bu, yakındaki tasfiyehaneye verilmekte ve Amazon nehri vasıtasile piyasaya arz edilmektedir. Sahil bölgesinde iki rafineri vardır. Biri İnternational Petroleum Co. nin 26.000 varillik tam bir fabrikasıdır. Tetkik edilmekte olan yeni petrol kanunu geniş faaliyetlere yol açabilecek mahiyettedir. Peru, Güney Amerika Batı sahilinde tek büyük müstahsil sıfatile ehemmiyeti haizdir ve ilerisi için ihracat piyasasında büyük yer tutması muhtemel bulunmaktadır. Sahildeki sahaların güneyinde Sechura çölu havalisinde araştırma faaliyetlerine girişilmesi plân altına alınmıştır. Ganso Azul, uzun bir boru hattını besliyebilecek rezervler ortaya çıkarılabildiği takdirde, büyük bir gelişmiye namzet bulunmaktadır.

Trinidad'da günde 55 000 varil istihsal yapılmaktadır. 75.000 varil kapasitesinde iki tasfiyehane vardır. Rafinasyon ihtiyacının geri kalan kısmını Venezüella'dan temin eder. Eskiden petrol ekseriyetle Tersier Miosenden istih-

sal edilirdi. Son zamanlarda Tersier Oligosenden de mühim miktarda petrol temin edilmektedir. Kretase içinde de petrol bulunması ihtimal dahilindedir. Paria körfezinde güney sahilinde üç mil mesafelik bir sahada sondajlar yapılmak için hükümet tarafından imtiyazlar verilmiştir. Trinidad ve Venezüella'nın, teknik olarak imkân dahiline girdiği takdirde, iki memleket arasındaki Paria körfezinin inkişafını temin etmek için, faaliyetlerini birleştirecekleri ümit edilmektedir.

Halen 600 kuyunun bulunduğu Forest Reserve sahası ada istihsalinin yarısını temin etmektedir. Sondajlar formasyonun anormal şekilde baskı göstermesi sebebiyle güçlüklerle mâruzdur.

Avrupa 'da günde 140.000 varil istihsal yapılmaktadır. Harpten evvelki istihsal 153.000 varil idi. Eldeki malûmata göre 360.000 varil ham petrolü tasfiye edebilecek ve 90000 varil petrolü kraking'e tabi tutabilecek tesisat vardır. Harpten evvel bu rakamlar sırasile 704.000 ve 202 800 varil idi. Şimdiki istihsal muhtelif memleketlere şu miktarlarda isabet etmektedir: Romanya 85.000, Avusturya 20.000, Macaristan 15.000 varil. Diğer yerlerde de bir miktar istihsal yapılmaktadır. Romanya günde 100.000 varil ham petrol (harpten önce 212.000 varil) tasfiye edebilmekte ve 25.000 varil petrolü kraking'e (harpten önce 47.500 varil) tabi tutabilmektedir. Fransa 44.000 varil ham petrol tasfiye etmekte ve kraking kapasitesi 15.000 varil kadar bulunmaktadır. Harpten evvel bu rakamlar sırasıyle 156.500 ve 70.600 varil kadar idi. Büyük Britanya günde 111.000 varil petrol tasfiye edebilir ve 20.000 varil petrolün krakingini yapabilir. Harpten sonraki vaziyetle evvelki arasında fark bulunmamaktadır. Her tarafta sondaj ve gelişme için lüzumlu malzeme noksanı sebebiyle Avrupa'da istih-

sal ilerliyememektedir. Rafineri yavaş yavaş kalkınmaktadır.

Rusya'da istihsalin harbin ilk devresinde günde 630.000 varile kadar yükselerek azamiye vardığı tahmin edilmektedir. Son zamanlarda verilen gayri resmî malûmattan petrol endüstrisinin, harpte, önceleri sanıldığından daha fazla, zarara uğradığı anlaşılmaktadır. Şimdi, harp esnasında 3000 kuyunun tahrip edilmiş olduğu ve 100.000 varillik istihsalin kaybedildiği zaman, yani Almanların sahalara yaklaştıkları anda, sabotaj ve diğer hareketler sebebiyle istihsalin günde 400.000 varile düşmüş olduğu kanaati mevcuttur. Teçhizat azlığı, kaynakların darlığı ve usta işçi kaybı da bu azalmada diğer âmillerdir. Şimdiki istihsalin günde 500.000 - 550 000 varil civarında olduğu zannedilmektedir. Harpten evvel günde 640.000 varil ham petrol rafine edilebilmekte ve 175 000 varil kraling'e tabi tutulmaktaydı. Şimdiki vaziyet bilinmemekte fakat birçok tasfiyehanelerin Almanların eline geçmiş veya tahrip edilmiş olduğu malûm bulunmaktadır. Harpten sonraya ait plânlar 5 senede 1.150.000 varillik istihsale varmayı hedef tutmaktadır. En büyük genişleme Hazer denizi kuzey ucunun kuzeyinde Uralların batısındaki bölgede ve Hazer denizinin güney doğu köşesinin doğusunda yapılacaktır.

Asya :

Hindistan'ın günlük istihsalı 7.000 varildir. 6000 varili doğu kısmında Digboi'den, 1.000 varili kuzey batıda Dhulian ve Khaur'dan temin edilmektedir. Kapasitesi 10.000 varil olan iptidaî bir rafineri ve 4.500 varil tutan kraling tesisi vardır. Bu rakamların sırasıyla 6.000 ve 2.500 varili doğudaki Digboi'e mütebakisi kuzey batıda Rawalpindi'ye ait bulunmaktadır.

Burma'nın harpten evvelki istihsalı günde 21.000 varildi Kapasitesi 27.000 varil olan iptidaî bir rafinasyon tesisi var idi ve 6.000 varil ham petrolün kraling'i yapılabiliyordu. Bunlar Japon işgali esnasında kasden tahrip edilmiştir. Karışık siyasi şartlar harpten sonraki kalkınmayı önlemektedir. İngiliz askerî kuvvetleri tarafından günde 2.000 varillik istihsal yapıldığı tahmin edilmektedir.

Japonya'da harpten önceki mahallî istihsal günde 9.000 varil idi. Şimdi 4.000 varilden azdır. Harpten önce 52.000 varillik rafinasyon ye 16.000 varillik kraling tesisatı vardı. Şimdi rafinasyon kapasitesini 12.000-14.000 varil civarında muhafaza etmek için plânlar hazırlanmaktadır. Mütebakisi tazminat olarak muhtemelen Çin'e verilmek üzere dökülecektir. Halen günde 2.000 varil ham petrol rafine edilmektedir.

Sarki Hint Adaları'nın harpten evvelki istihsalı günde 180.000 varil idi. Bunun 111.000 varili Sumatra'ya, 50.000 i Borneo'ya, 17.000 i Cava'ya, 2.000 varili de Ceram'a isabet etmekte idi. Harpten önce beş büyük, iki orta ve bir küçük rafinasyon fabrikası vardı ve cem'an 208.000 varil ham petrolün tasfiyesi ve 28.000 varil petrolün kraling'i yapılmakta idi. Sumatra'nın rafinasyon kapasitesi 132.000 varil, kraling kapasitesi 20.600 varil idi ve bu işler için üç büyük fabrika mevcuttu. Borneo'da 66.000 varil ham petrol tasfiye eden ve 7.400 varil kraling yapan iki büyük fabrika vardı. Cava'da ise cem'an 10.500 varil işliyebilen bir orta ve iki küçük fabrikadan müteşekkil iptidaî bir tasfiyehane mevcut idi. Gerek petrol sahaları ve gerek tasfiyehaneler kumpanyalar tarafından işgal esnasında tahrib edilmiştir. Japon işgali esnasında bunlar kısmen tamir görmüşler fakat

sonra müttefik bombardımanlarından hasara uğramışlardır. Harp bittikten sonra mevcut şartlar Sumatra ve Cava'nın kalkınmasına mani olmuştur.

Hali hazır istihsal günde takriben 30.000 varil kadardır. Siyasî vaziyetin düzelmesiyle bu istihsalın kısa zamanda 80.000 varile çıkacağı tahmin edilmektedir. İnşa ve tamirat için iki senelik bir müddete ihtiyaç olduğu kabul olunmaktadır. Siyasî vaziyet düzeldiği takdirde rafineri kapasitesinin 50 000-75 000 varile çıkacağı tahmin edilmektedir. Tam bir kalkınma için üç dört senelik bir zaman lâzımdır. (1)

Demir ve Çelik

İngiltere:

1946 Başlangıcında⁽²⁾Yakıt Bakanlığı, İngiltere'nin endüstriye tesir edecek bir kömür krizi ile karşılaştığını bildirmiş ve kriz Şubat ayında çeliğe de tesir etmiş bulunuyordu. Usta işçi temini mühim mesele teşkil etmiş ve ayrıca vagon noksanı yüzünden çelik mamulleri imraratı da müteessir olmuştur. Ham demir darlığından korkulmuş ise de böyle bir sıkıntı, tahakkuk etmemiştir.

Bütün bunlara rağmen Mart ayında çelik istihsalı atmıştır.

Nisan ayında Levazım Bakanlığı, hükümetin, çelik endüstrisinin vaziyetinin ve millî ekonomideki ehemmiyetinin, bu endüstrinin büyük ölçüde millet malı olmasını icabettirdiği ve bu maksatla kanunî imkânların hazırlanması lâzım geldiği kanaatine vardığını bildirmiştir.

Mayısta dünya çelik açlığı bariz bir hal almıştı. Britanya hükümeti çelik endüstrisi hakkında bir beyaz kâğıt neşrederek British Iron and Steel Federation'nun endüstriyi beş senelik bir devrede modernize etmek ve cihazlandır-

(1) 1946 senesi petrol istihsalı için istatistik kısmına bakılması.

mak için yaptığı teklifleri ifşa etmiştir. Bu teklifler, 24 yeni yüksek fırın, müteaddit çelik tesislerinin inşası ve bâzı ağır çelik mamulleri haddehanelerinin birer fabrika içinde toplanması ile, senede 8,5 milyon tonluk ham demir ve 15 milyon ton çelik döküm istihsalim hedef tutmaktadır.

Müstehlikleri korumak maksadiyle Temmuz ayında çelik ihracâtını kısma temayülü görülmüştür.

Ağustos ayında mahrukat fiyatları tekrar yükselmiştir. Hindistan'da bâzı çelik fabrikalarında büyük bir grev başlamıştır.

İngiliz çelik liderleri çelik temini için Amerika'da gayretler sarfetmişlerdir.

Kasım ayında bâzı çevrelerde endüstrinin millileştirilmeyeceği düşüncesi izhar edilmiştir. Bu ayda istihsal aylık rekor tesis etmiştir.

Aralıkta İngiltere'de ham demir taleplerinde tedrici bir yükselme görülmüştür. Belçika ve Lüksemburg İngiltere'ye 1.500 ton çelik vermeyi kararlaştırmışlardır. Bâzı çelik fabrikaları, hususi şekilde tadil görmüş fırınlarda, kömür yerine mazot kullanmaya başlamışlardır.

1946 senesi⁽³⁾ Britanya çelik endüstrisi için bir mahrumiyet ve tevakuf devresi teşkil etmiştir. Çelik ticaretinin hemen her şubesinde gelişme durmuş bulunuyordu. Endüstrinin tamamen cihazlandırılması âcil bir lüzum teşkil etmekteydi.

Harp tedbirleri kaldırılmadan çok evvel Britanya demir ve çelik federasyonu 120 milyon sterlinlik bir masrafa lüzum gösteren beş senelik bir yeniden inşa programı hazırlamıştı. Bu plânın,

(2) The Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s.11

(3) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 10, 1947 s. 55.

kâfi olmadığı ileri sürülmüştür. 1945 nihayetinden evvel daha şümüllü 7 senelik bir devre için 168 milyon sterline lüzum gösteren bir plân ortaya konulmuştur. Plânın hazırlanmasında en iyi teknik imkânlardan istifade edilmiştir. Bununlabeledir yeni teçhizatın en mühim kısmını Amerika'dan satın almak için dolar temin edilip edilemeyeceği belli değildir.

Aşağıda ⁽¹⁾ İngiltere'nin 1946 senesi esnasında muhtelif memleketlerden yaptığı ithalât miktarları gösterilmiştir:

(ton olarak)

Memleketler	1946 Aralık	1946 12 ayı	1988 12 ayı
Hindistan	243	14.836	155.633
Avustralya	2199	107.458	35
Kanada	2500	98.391	117.374
Diğer İngiliz bölgeleri	24	2.616	5.598
İsveç	1449	5.366	89.795
Norveç	1685	15.457	33.774
Belçika	1434	13.448	273.680
Lüksemburg	543	1.272	58.601
Fransa	48	502	257.347
A. B. D.	15091	236.933	200.692
Diğer memleketler	6	3.254	151.747
Yekân	25222	499.533	1.344.720
Demir cevheri ve konsantröler :			
Manganez	—	112.776	62.232
Diğer neviler	532.263	6.487.722	5.101.867
Yalnız metal istihsaline elverişli demir ve çelik hurda ve döküntüleri	12.746	443.195	632.203

Sene sonunda Avam Kamarasında ⁽²⁾, 1947 de ne miktar çelik istihsal edileceği, ve çelik istihsalinin Britanya endüstrisinin ihtiyacının ne kadar altında kalacağı hakkında sorulan bir suale Levazım Bakanı verdiği cevapta, mahrukat

ve nakliye vaziyeti müsait olduğu takdirde 3.300 000 ton çelik dökümüne muadil 2 300 000 ton işlenmiş çeliğin istihsal edileceği ve 250.000 ton işlenmiş çeliğin de ihraç edilebileceğini söylemiştir. İthalât da hesaba katılarak eldeki çeliğin talepleri 500.000 ton kadar noksanı ile karşılayacağı hesabedilmektedir.

Amerika :

Ocak ayı sonunda Amerika'da ⁽³⁾ grev başlamıştır. Şubat'ta fabrikalar kapasitelerinin yüzde 6 dan azıyla çalışmışlardır. Ay ortasında gelen haberler, işçi ücretlerine Truman'ın tavsiye ettiği şekilde, saatte 18 1/2 sent zam yapılmasıyla grevin sona ermek üzere olduğunu göstermekte idi. Müstahsillere karbon ve halita çelikleri fiyatlarında ton başına beş dolarlık bir zam yapma selâhiyeti verilmiştir. 1946 ilk yarısında Avrupa'ya 850.000 tonluk ihracat yapılmasına ait tasarımlardan vaz geçildiği bildirilmiştir.

Mart ayında istihsal düzelmeye başlamıştır. Eylül ayında çelik ihracatı, bu sefer nakliye grevi sebebiyle, yine sekteye uğramıştır. Kasım ayında Lewis'in emriyle büyük kömür grevi başlamıştır ve çelik istihsalı tekrar düşmüştür. Bu grev 9 Aralığa kadar sürmüştür. Grevlerin 1946 senesinde Amerika ve tabiiyle dünya için, 12.500.000 ton çelik kaybına malolduğu tahmin edilmektedir. Aralık ayında Amerikan sermayesinin İtalyan çelik endüstrisiyle alâkalandığı bildirilmiştir.

Amerikan Demir ve Çelik Enstitüsüne göre ⁽⁴⁾ grevlere rağmen Amerikan çelik endüstrisi 1946 senesinde ortalama yüzde 72,2 kapasite ile çalışmış ve 66 363.848 ton çelik istihsal etmiştir. 1945 senesinde ise yüzde 83,5

(1) Iron and Coal Trades Review, Ocak 24, 1947 s. 210.

(2) The Metal Bulletin, Aralık 6, 1946 s. 14.

(3) The Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 11.

(4) Metal and Mineral Markets, Ocak 23, 1947 s. 7.

kapasite ile çalışılmış ve 79.701 624 ton istihsal yapılmıştır.

Aralık ayında istihsal 5.700.997 ton ve Kasım ayında 6.409-675 ton kadardır. Her iki ayda da istihsal kömür grevinden müteessir olmuştur.

1947 senesinde çelik istihsal kapasitesinin yüzde 91,5 una tekabül eden bir seviyede istihsal yapılacağı tahmin edilmektedir. Office of Temporary Control 1947 senesinde mecmu çelik istihsalinin 60.900.000 ve taleplerin 67.000.000 ton kadar olacağını tahmin etmektedir. Çelik kumpanyaları Siemens çeliği istihsali için hurda demir yerine ham demir kullanmaya çalışıyorlar.

Bureau of Census'a göre (1) Kasım ayında Amerika 327.414 long ton demir cevheri ithal etmiştir. Ekim ayı ithalâtı ise 385.639 ton idi. Kasım ayı ithalâtının bir hususiyeti 1941 denberi ilk defa olarak Labrador ve Newfoundland'dan ithalât yapılmış olmasıdır (7.700 ton).

Amerika Birleşik Devletlerinde (2) vizibl demir cevheri rezervleri, bâzı madenlerde 100 bâzılarında 400 senelik bir ömre malik bulunmaktadır. Ancak Amerika ihtiyacının en mühim kısmını karşılıyan yüksek tenörlü Mesabe Range madeninin ömrü en iyi şartlar altında 17 seneden fazla devam etmiyecektir. Daha yüksek maliyetle daha aşağı tenörlü cevherlerin kullanılacağı zaman pek de uzak gözükmemektedir. Bazılarınca bu zamanın şimdiden gelmiş olduğu iddia edilmektedir.

Fransa:

1946 yılı ortalarında (3), Fransa'nın, çelik endüstrisini modernize ederek Avrupa'nın en büyük müstahsili olan Al-

(1) Metal and Mineral Markets, Ocak 16, 1947 s. 8.

(2) Anadolu Ajansı Dünya Haberleri Bülteni 10/406 s. 3

(3) The Metal Bulletin, Aralık 31,1946 s. 11.

mânya'nın yerini alması teklif edilmekte idi. Fakat bâzı Fransız çelikçileri, bugünkü durumda mütevazî istihsal seviyesini idame hususunda karşılaştıkları günlük meselelerin güçlüğüne ileri sürerek, böyle muazzam işlere yanaşmak istemiyorlardı. Fransız çelik istihsali hakikatte bir tevakkuf halinde bulunuyordu.

Eylül ayında demir ve çelik fiyatları Nisanda tesbit edilen miktarlardan sonra yeni bir artma kaydetmiştir.

Kasım ayında çelik endüstrisinin modernleştirilmesi hakkında Monnet plânı bildirilmiştir. Plân, senede 15.000000 metrik ton çelik istihsalini ve 24 yeni yüksek fırının inşası ve diğerlerinin yenileştirilmesini ve bir çok diğer işleri hedef tutmaktadır.

Monnet plânı (4) ile derpiş edilen hedefe ulaşabilmek için milyonlarca işçiye ihtiyaç hasıl olacaktır. Fransız Trade Union'ları Baltık ve Polonya'dan, bilhassa General Anders'in ordusundan terhis edilen Polonyalı askerlerin kullanılmasını reddetmektedir. Fransız Çalışma Bakanlığı kimya, inşaat ve metal sanayiinde kullanılan işçinin daima bir kısmını teşkil etmiş olan Kuzey Afrikalı işçilerden istifade için hususî bir gayret sarfetmektedir. Bunları, tecrübeli işçiler olarak yetişinciye kadar geçecek olan bir kaç aylık devrede amele olarak kullanmak düşünülmektedir.

Demir ve Çelik endüstrisindeki kalkınma hareketi resmî Fransız istatistiklerinde görülebilmektedir. Aşağıda 1946 senesi ilk 11 ayında Fransa'da demir ve çelik istihsaline ait rakamlar verilmiştir:

(4) Iron and Coal Trades Review, Ocak 17, 1947 s. 152.

Fansa'da Demir ve Çelik İstihsalı

1946	Dökme Demir ve Ferrohalitalar (Metrik ton)	Çelik
Ocak	193.000	237.000
Şubat	190.000	350.000
Mart	214.000	305.000
Nisan	220.000	327.000
Mayıs	255.000	349.000
Haziran	289.000	352.000
Temmuz	305.000	385.000
Ağustos	333.000	395.000
Eylül	348.000	427.000
Ekim	376.000	486.000
Kasım	373.000	460.000
Aralık	—	—

Rusya:

Rusya 1946 senesinde ⁽¹⁾ demir ve çelik istihsalinde esaslı artırımlar yapmayı kararlaştırmıştır. Stalin, Şubat ayında Rusya'nın senede 50.000.000 ton hafin demir, 60.000.000 ton çelik istihsal etmeyi hedef tuttuğunu söylemiştir. Bunun, üç tane yeni beş senelik plâna ihtiyaç göstereceği tahmin edilmektedir.

Ukrayna'da ⁽²⁾ son üç sene esnasında 21 yüksek fırın, 58 çelik izabe ünitesi, 60 haddehane ve boru fabrikası, TI kok bataryası tesis edilmiştir.

Yeni beş senelik plân, Donetz Havzasının ve Dnieper çelik işletmelerinin tamamen ihyasını temin edecektir. Senede 8.400.000 tonluk 30 yüksek fırın ve 58 haddehane ve çelik izabehanesi faaliyete geçirilecektir.

Urallar'da ⁽³⁾ Magnitogorsk'ta Sovyet birliğinin en büyük iki yüksek fırını, dördükok fırını ve on taneden fazla Siemens fırını tesis edilmiştir. Magnitogorsk'tan başka diğer Güney Ural Fabrikalarını besleyen bir kuvvet santrali

(1) The Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 11.

(2) Metal Bulletin, Ocak 17, 1947 s. 3.

(3) Metal Industry, Ocak 3, 1947 s. 17.

kurulmuştur. Fin Kareli bölgesinde bir maden işletmesinin tesisi bitmek üzere dir. İki Siemens fırını ve bir haddehane faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Almanya : ⁽⁴⁾ U.S. Strategic Bombing Survey'in bildirdiğine göre, bombardımanlar Alman Çelik Sanayiini tamamen imha edememiştir. Berlin'de Müttefikler Kontrol Meclisi Almanya'nın çelik istihsal kapasitesini 1938 potansiyel kapasitesinin yüzde 25 ine indirmeye karar vermiştir. Bu şekilde kapasite 7.500.000 tona indirilmiş bulunmaktadır. Esasen hususî müsaade olmaksızın 5 800.000 tondan fazla istihsal yapılamamaktadır.

Eylül ayında İngiliz Askeri Hükümeti Ruhr çelik fabrikalarını üzerine almıştır. Ekimde İngiliz bölgesinde kömürsüzlük dolayısıyla beş çelik fabrikası kapanmış ve diğer sekizi de faaliyetlerini kısmışlardır. İngiliz politikasının, Alman çelik endüstrisi hususunda, Almanyadaki Kontrol Komisyonunun metalürji şubesinin kontrol ve mürakabesi altında Almanlara tedricen artan bir şekilde mesuliyet vermek temayülünde olduğu öğrenilmiştir.

İngiliz ⁽⁴⁾ ve Amerikan işgal bölgelerindeki kabili istifade demir cevheri rezervlerinin miktarı U. S. Bureau of Mines tarafından 375 000.000 metrik ton olarak tesbit edilmiştir. Alman demir cevherlerinin, Alman endüstrisi üzerine konan sıkı kontrol dolayısıyla, ihraç edilmesi mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan daha mülayim şartlar vazolunduğu takdirde yerli cevherler bizzat Almanyada kullanılabilir. Cevherlerin ekserisi düşük kalitelidir. Harpten önce daha yüksek kaliteli ithalat cevherleri makbul tutulmaktaydı. En büyük tek rezerv, Batı Almanyada Ilsede-Peine ve Salzgitter bölgelerinde ve tamamen İngiliz sahasında bulunmaktadır.

(4) Metal Bulletin, Ocak 17, 1947 s.13.

Ruslar ⁽¹⁾ İngiliz bölgesinden çelik almakta ve mukabilinde gıda maddeleri vermektedir.

Ekim ayında 165.000 ton ve Eylül ayında 176.000 ton ham demir istihsal edilmiştir. İşlenmemiş çelik istihsalı ise Eylülde 241.000 ton, Ekimde 234.000 ton olmuştur.

Dört çelik fabrikası geçenlerde kapatılmıştı. Daha evvel kapatılmış olan bir fabrika, stoklarını hadde mamulleri imali için kullanmak üzere, tekrar faaliyete geçmiştir.

Lüksemburg:

Lüksemburg ⁽²⁾ çelik istihsalı sene sonunda kok noksanı yüzünden bariz bir sukut göstermiştir. Ham demir istihsalı Ekim ayında 142.065 ton iken Kasım ayında 137.774 ton olmuştur. Çelik döküm istihsalı ise bir ay evvelki 135.349 tondan 129.500 tona düşmüştür. Kasım sonunda 15 yüksek fırın faaliyette idi. Sene başında bu rakam mahrukat noksanı sebebiyle 12 ye inmiştir.

Eylül ayında ⁽³⁾ Lüksemburg çelik istihsalı takriben harpten evvelki istihsal seviyesinde idi. Belçika-Lüksemburg, 1947 Temmuzunda nihayete eren 12 aylık devrede Fransa'ya vermeyi taahhüt ettikleri çelik miktarını Aralık ayında 180.000 tondan 120.000 tona indirmişlerdir.

Belçika:

1946 senesi esnasında ⁽⁴⁾ Belçika 2.646.000 ton demir istihsal etmiştir. Harbe tekaddüm eden 1938 senesi istihsalı ise 3.000.000 ton idi. 1946 senesi sonunda 30 yüksek fırın çalışıyordu. 1939 vasatısı ise 44 tane idi. Kömür ve kok darlığı ve işçi veriminin yüzde 30

kadar düşmesi bu azalmanın esas sebeplerini teşkil etmiştir. Halen ayda vasatı 167 bin işçi (30 milyon işçi-saati) metal istihsalı sanayiinde kullanılmaktadır. Harpten önceki normal bir senede 29 milyon işçi-saat tutarında 145 bin işçi çalışmakta idi. 1945 Şubatında 5 yüksek fırın çalışarak 13 bin ton demir istihsal etmişti. 1946 Ekiminde 30 fırın faaliyette idi ve 231 bin ton demir istihsal edilmişti. Kasım ayında aynı miktar fırından 215 bin ton demir elde edilmiştir. Azalma Aralık ayında da devam ederek istihsal 210 bin tona inmiştir. Çelik hadde mamulleri istihsalı harpten evvelki seviyeye erişerek Ekimde 193.000 ton istihsal yapılmıştır. Bu rakam Kasımda 163 bin tona inmiştir.

Aşağıda ⁽⁵⁾ 1946 senesi ilk 9 ayında Belçika'nın muhtelif istihsalâtı ile 1945 senesi aynı devre rakamları verilmiştir :

	1945	1946
Hamdemir	410.010	1.521.140
İşlenmemiş çelik	352.990	1.562.350
Çelik dökümler	22.430	41.970
Hadde çeliği	366.390	1.252.320
İşlenmiş demir	11.980	24.980

Belçika ⁽⁶⁾ çelik müstahsilleri ihracat pazarlarındaki menfaatlerinin yakın bir zamanda sona ermesinden korkmaktadırlar. Fakat müsait şartlarla rekabeti temin için endüstrilerini modernize etmeyi kararlaştırmışlardır.

Çekoslovakya :

Aralık ayında ⁽⁶⁾ Çekoslovakya'da 98.300 ton ham demir (Kasımda 66.100 ton), 146.300 ton çelik dökümleri (Kasımda 168.000) istihsal edilmiştir. 1946 se-

(1) Metal Bulletin, Aralık 13, 1946 s. 17.
(2) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s. 11.
(3) Metal Bulletin, Aralık 81, 1946 s. 11.
(4) Mining Journal, Şubat 1, 1947 s. 70.

(5) Metal Bulletin, Aralık 13, 1946 s.17
(6) The Iron and Coal Trades Review, Şubat 1947, s. 341.

nesinde Çekoslovakya'da devamlı bir düzelme görülmüş ve Ocak ayında sadece 56.000 ton ham demir ve 101.000 ton çelik dökümleri istihsal edilmişken senenin son aylarında yukarıdaki rakamlara vasıl olunmuştur. 1946 senesinde mecmuan 961.000 ton ham demir ve 1.668.000 ton çelik istihsal edilmiştir. Senenin ilk aylarında Avrupa'da nakliyatın kesilmesi cevherlerin Çekoslovakya'ya varmasına mani olmuştur. Fakat nakliye şartları düzeldikçe çelik fabrikalarında istihsalât artmıştır. Demir cevheri başlıca İsveç ve Rusya'dan ithal edilmiştir. Çekoslovakya'nın iç vaziyeti dolayısıyla, yalnız umumî nakliye durumu değil nakliye fiyatları da mühim bir mesele teşkil etmiştir. Çekoslovakya endüstrilerinde maliyet faktörüne dikkat çekilmektedir. Almanya ile ileride yapılacak sulh muahedesinde, Alman demir yollarından serbest transit olarak istifade edilmesinin mümkün olması istenmektedir. Keza Hamburg ve Bremen limanlarında serbest bir bölge ve Alman nehirleri ile Tuna'nın Almanya içindeki kısmında serbest seyrüsefer temin etmek isteneceği de bildirilmektedir.

Bu tedbirler, demir ve çelik endüstrisi ham maddeleri için şüphesiz ki ucuz bir nakliye temin edecektir. İki senelik plâna giren 1947 senesi istihsalı için İsveç ve Rusya'dan kâfi miktarlarda demir cevheri temin edildiği de bildirilmiştir. Rusya, yüzde 58 demir ihtiva eden bir milyon ton demir cevheri göndermeye razı olmuştur. Bunun 292.512 tonu 1946 senesi sonuna doğru teslim edilmiş bulunuyordu. 1947 yılı içinde mütebaki 707.488 ton da Çekoslovakya'ya sevkedilecektir. 1947 senesinde 1.340.000 ton ham demir ve 2.200.000 ton çelik istihsalı hedef tutulmaktadır.

İtalya: (1)

Harbin tevlihdettiği geniş tahribat İtalya'da yüksek fırınların istihsal kabiliyetini büyük mikyasta azaltmıştır.

1946 senesinde yüksek fırınlarda 21.200 metrik ton ve elektrik fırınlarında 155.000 ton ham demir istihsal edilmiştir. 1938 senesinin tekabül eden istihsalâtı ise 782.100 ton ve 80.600 ton idi. Bu rakamların alındığı mehzler senenin yalnız son üç ayında istihsal yapıldığını bildirmektedirler. Elektrik fırınlarının istihsalı harpten pek az müteessir olmuştur. Bununlaberaber normal çalışma haline daha girilmemiştir. Son on sene içinde, en yüksek Siemens çeliği istihsalı 1938 senesine raslamaktadır. O sene 1.684.000 metrik ton çelik istihsal edilmişti. Elektrik fırınlarında istihsal edilen çelik ise 1941 de 800.000 tonla bir azamî kaydetmiştir. 1946 da 570.800 ton Siemens çeliği, 560.764 ton elektrik fırını çeliği istihsal edilmiştir. Çelik istihsal kapasitesi harbin tesirlerinden çok az mutazzarır olmuştur ve şimdi tamamen eski haline getirilmiş bulunmaktadır. Bununlaberaber, geçen sene esnasında, istihsal normalin çok altında kalmıştır. Çelik hadde mamulleri istihsalı dokuz aylık rakamlardan hesaplandığına göre 1946 da 776.000 metrik ton tutmuştur. Ham demir istihsalinin ithalâtla takviye edilememesi sebebiyle çelik istihsalı noksan olmuştur.

İspanya: (2)

Harp başladığı zaman İspanyanın ekonomik durumu, üç sene süren iç harp yüzünden bozuk bir halde bulunuyordu. Birçok malzemenin tedarik edilememesi sebebiyle noksanlarını kendisinin tamamlaması icabediyordu. Bu vaziyet bilhassa kimya endüstrisinin inki-

(1) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 24, 1947 s. 185.

(2) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 24, 1947, s. 194.

safına yol açmıştır. Makina noksanı dolayısıyla birçok fabrikaların tamamlanması mümkün olamamıştır. Hidroelektrik enerjisi azlığı birçok endüstrilerde büyük zorluklar tevliid etmiştir. Fakat ispanya bazı maddeler için hâlâ mühim bir kaynak teşkil etmektedir.

Demir ve çelik endüstrisi tarafından en büyük istihsal 1929 kriz senesinde yapılmış ve 748.936 metrik ton ham demir ve 1.003.459 ton çelik istihsal edilmiştir. Müteakip senelerin hiçbirinde bu rakamlara varılamamıştır. Halen usta işçi sayısı azdır. 1939 danberi endüstri devlet murakabesi altındadır. 1945 de sanayi düşük bir istihsal temposıyla çalışmıştır. 1946 da mevcut şartlara rağmen çelik fabrikaları, fabrikaların ıslah ve tevsiî şeklinde bir takım inkişaf lar kaydetmişlerdir. Bilhassa hususî çelikler istihsalinin artırılmasına gayret edilmektedir. Keza yeni yüksek fırınların inşa ma da büyük önem verilmektedir. Son senelerde gemi inşa sanayii tarafından mühim miktarda çelik talep edilmiştir ve bu 1946 da da devam etmiştir. Gerek gemi sahipleri, gerek hükümet makamları tarafından yapılan siparişler son derece artmıştır. Muhtelif tonajlarda müteaddit gemiler geçen sene esnasında denize indirilmiştir. Bunlar geçenlerde akte edilen ticarî anlaşmayla girilen borcu karşılamak üzere Arjantin hesabına inşa edilmektedir.

Japonya : ⁽¹⁾

Müttefikler Yüksek Kumandası Umumî Karargâhı tarafından son zamanlarda neşredilen bir rapora göre Japonya'da harp esnasında en yüksek çelik istihsali 1943 senesinde yapılmıştır. (9.656.000 ton)

Bu miktarın 8.616.000 tonu veya mecmuun onda dokuzu Japon ana vatan

(1) The Iron and Coal Trades Review, Aralık 20, 1946 s. 1158.

adalarında temin edilmiştir. Manchuria'da Showa'da çelik fabrikaları 921.000 ton istihsal yapmışlardır. Geri kalan kısım Korea'da Keijiko'da istihsal edilmiştir.

Japonya'da çelik istihsalinin harp esnasında varılan azamî haddi harpten evvelki devreye nazaran esaslı bir artma göstermiştir. 1930 da Japonya 2.070.000 ton çelik istihsal etmişti. 1937 de istihsal 6.991.000 tona yükselmiştir. Bu yükselme devamlı olarak 1943 e kadar sürmüştür. 1944 de çelik istihsali 7.017.000 tona düşmüştür. Büyük çelik istihsal merkezlerinin kesif bombardımanı bu ani düşüme sebeb olmuştur.

Japon adalarının denizden sıkı bir abluka altına alınması 1943 ile 1944 arasında istihsaldeki azalma üzerinde en mühim âmillerden biri olmuştur, zira Asya'dan demir cevherleri ithalinde âni bir düşme tevliid etmiştir. 1941 de Japonya çelik endüstrisi 4.136.000 ton ham demir temin etmek ihtiyacında idi ve cevherin yalnız yüzde 20 si Japon ana vatan adalarında istihsal edilebiliyordu. 3.317.000 ton kadar da ithalât yapılmakta idi.

Harp esnasında, bombardımanlar sebebile, kapasitesinden takriben 1.800.000 ton çelik noksan istihsal edilmiştir.

Tokyo bölgesi en büyük kayba uğramıştır. Burada istihsal kapasitesi 440.000 tona veya yüzde 67 ye düşmüştür. Diğer yerlerde de istihsal kapasitesi bu şekilde azalmalara uğramıştır.

Güney Afrika Birliği: ⁽²⁾

Senede yarım milyon ton çelik istihsal etmektedir. Demir ve çelik endüstrisinin gelişmesi istenildiği derecede süratle yürümektedir. 1946 senesi başlangıcında Amerika'daki çelik grevi Güney Afrika Birliği üzerinde çok fena

(2) Mining Journal, Şubat 1, 1947 s. 70.

tesir etmiştir. Mahallî çelik endüstrisi senede yarım milyon ton hadde çelik mamulleri istihsal etmek kabiliyetinde idi. Memleketin senelik istihlâk miktarının ise bir milyon tonun üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Bu şekilde senede yarım milyon ton çelik ithal etmek lâzım gelmektedir. Amerika'da grevin bitmesinden sonra dahi ancak pek ehemmiyetsiz bir miktarda, bu memlekettten çelik temin olunabilmiştir. Bunun, inşaat, madencilik, ziraat ve makine ve tesisat sanayii üzerinde tesirleri olmuştur. Güney Afrika, maden bakımından çok zengin bulunmaktadır ve zamanla bu mütenevvi madenlere ait endüstrilerin kurulması beklenmektedir.

Brezilya: ⁽¹⁾

Çelik imali için lüzumlu maddeler bakımından, kömür müstesna, Brezilya kuvvetli bir durumdadır ve kalitesi çok yüksek olan büyük rezervlere malik bulunmaktadır. Bunların yarısı, takriben 16 milyar metrik ton kadarı, demir muhteviyatı itibariyle İsveç cevherleriyle aynı ayarda bulunmakta ve umumiyetle az silis ve pek daha az fosfor ihtiva etmektedir. Umumiyetle bütün cevherler lâakal A.B.D. cevherleri kadar iyidir. Nakliye imkânsızlıkları ve yakıt noksanlığı dolayısıyla Brezilya'da demir cevherlerinden faydalanılması yavaş inkişaf etmiştir. Itabria'daki hematit cevherlerini işletmek için 1911 de İngiliz teşebbüs ve sermayesiyle Itabria Iron Ore Company Ltd. tesis edilmişti. Birçok güçlük senelerinden sonra 1942 de İngiltere tarafından Brezilya Hükümetine A. B. D., Brezilya ve İngiltere arasında üçlü bir anlaşma teklif edildi. Bu suretle Companhia Vale do Rio Doce £. 2.500.000 sermaye ile teşekkül etti. Bu-

nun 1.375.000 Sterlini Brezilya Hükümetinin elinde bulunmaktadır. Maden istihracının tekâmülü, yeni demir yollarının ve limanların ıslâhı için A.B. Devletleri İhracat - İthalât Bankası Brezilya Hükümetine £ 3.500.000 lik bir kredi açmıştır. Brezilya Hükümeti senevî 1.500.000 ton istihsalı ve bunun üç sene müddetle İngiltere ve Amerika arasında mütesaviyen taksimini kabul etmiştir. Bu, isveç, Fransa, ve Fransız Kuzey Afrikasından cevher muvaredatının inkıtaa uğradığı ve ispanya'dan cevher ithalinin esaslı surette azaldığı bir zamanda, İngiltereye harp esnasında devamlı surette demir cevheri tedarikini temin eden bir tedbir olarak ele alınmıştır.

Brezilya'da ham demir istihsal edilen üç bölge Minas Geraes - çelik ve hadde mamulleri hususunda da başta gelmektedir-, São Paulo ve Rio de Janeiro'dur. Minas Geraes 1941 de, mecmuan 209.000 ton tutan istihsalin 186.000 tonunu temin etmiştir. 1946 ya kadar bütün çelik ve ham demir istihsalinin yarıya yakın miktarı Companhia Siderurgica Belgo - Mineira tarafından yapılmıştır. Bu, Belçika - Lüksemburg ARBED konserinin bir şubesidir. Minas Geraes eyaletinde Sabara'da ve Monlevade'da bulunan daha iki fabrika vardır. İmalata, hafif raylar (ilk defa 1943 Ekiminde imal edilmiştir), levhalar, borular, teller ve çubuklar dahil bulunmaktadır. Keza tel ve borular için galvanizasyon vâsıtaları da mevcuttur. Bazı yeni tevsi işleri bittikten sonra konserinin senevî mecmu ham demir istihsal kapasitesi 141.000 tona ve çelik istihsal kapasitesi 254.000 tona vasıl olacaktır. 1925 de Santa Barbara'da (Minas Geraes) tesis edilen Companhia Brasileira de Usinas Metalurgicas kumpanyası ehemmiyet itibariyle bunu takibeder. 1939da ham

(1) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 3, 1947 s. 24.

demir istihsali 27.000 ton iken 1944 de 33.922 tona yükselmiştir. Ehemmiyetsiz miktarda istihsal yapan daha bir miktar tesis vardır.

Sene başında ⁽¹⁾ demir ve çelik fabrikalarının yüzde 80 inin tamamlanmış bulunmakta ve tesislerin yüzde 60 kapasite ile çalışmakta olduğu bildirilmiştir.

Ferro halitaları ⁽²⁾ hidroelektrik kuvvet kullanan muhtelif fabrikalarda yapılmaktadır. Keza Minas Geraes'te Cochear do Salta'da inşa halinde bulunan Aços Especiais Itabria fabrikasında hususî çelikler ve ferro halitaları istihsal edilecektir. Tesisat 25 tonluk elektrik fırınlarını ihtiva edecek ve başlangıçta yılda 60.000 ton tutarında elektrik ve Bessemer çeliği istihsal edebilecektir. İlk yılın mamulâtını takriben 20.000 ton

kadar saç, 30.000 ton kadar diğer hadde mamulleriyle birlikte, 10.000 ton döküm teşkil edecektir.

Mısır :⁽³⁾

Mısır Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Aswan'da bulunan Demir oksit rezervlerini kullanacak bir demir ve çelik endüstrisi kurmayı tetkik etmektedir. Ticaret mahfillerinin bildirdiğine göre işçi'nde bu cevherlerle yapılan tecrübeler memnun edici neticeler vermiştir. 1946 Temmuzuna sonuna doğru 200.000 Mısır Lirası sermayesiyle bir Millî Metal Sanayii Kumpanyası kurulduğu bildirilmiştir. Kumpanyanın maksadı demir ve çelik istihsal etmek ve işlemek ve mamullerinin ticaretiyle meşgul olmaktır. Kumpanya, keza demirden gayri metallerle de meşgul olacaktır.

Dünya Ham Demir İstihsali (*) (1000 NET TON)

Memleketter	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
A. B. D.	35.396	46.979	56.070	60.115	61.095	62.073	53.200	45.450
Almanya	20.363	17.136	23.561	24.506	26.718	20.990	4.400	2.024
Polonya	—	—	85	106	118	76	65	799
Belçika	3.444	2.494	1.569	1.386	1.802	623	650	2.292
Fransa	8.625	5.192	1.443	1.746	2.345	1.214	848	3.571
Lüksemburg	1.962	—	—	—	—	—	425	1.454
Rusya	16.700	18.500	14.300	7.700	11.100	16.800	18.800	20.000
Britanya	8.794	9.042	8.145	8.300	7.919	7.421	7.840	8.779
Japonya	3.374	3.758	4.486	4.530	4.184	2.820	552	157**)
Kanada	846	1.309	1.528	1.975	1.758	1.852	1.798	1.407***)
İsviçre	700	672	787	813	872	903	950	740
İspanya	548	550	595	638	659	680	540	540**)
Brezilya	165	205	190	195	225	265	236	309
Hindistan	1.975	2.257	2.284	2.069	1.975	1.599	1.545	1.666
Güney Afrika	336	336	349	403	524	509	618	588

(*) Iron Age, Ocak 2, 1947 s. 90. (Odun kömüründen yapılan demir ve yüksek fırınlarda yapılan ferro halitaları dahil).

(**) Son altı ay tahmini.

(***) Ferro halitaları hariç.

Çelik İmalinde Kullanılan Diğer Metaller:

Bureau of Mines'e göre ⁽⁴⁾ 1946 se-

(1) Metal Bulletin, Ocak 17, 1947 s. 5.

(2) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 3, 1947 s. 24.

(3) Mining Journal, Ocak 25, 1947 s. 54.

(4) Metal and Mineral Markets, Aralık 26, 1946 s. 3.

tır. 1946 senesi istihlâkindeki bu artma temayülü, gittikçe artan çelik halitaları istihsalı ile muvazi yürümektedir. Amerika'nın kendi istihsalı esas itibariyle ikinci üç aylık devredeki kadar kalmıştır. İthalât yüzde 41 kadar artmıştır.

Ferrokrom⁽¹⁾ fiyatları, halitada bulunan kromun libresi başına, yüksek karbonlu standard halita için 15,60 ilâ 17,60 sent (kırılmış tane ebadına göre) arasındadır. Az karbonlu standard halita ise tenörüne ve cesametine göre 19,5 ilâ 54 sentten muamele görmektedir.

U. S. Bureau of Mines'a göre⁽²⁾ Amerikan çelik istihsalinde senenin üçüncü rubunda 5 milyon tonu aşan bir yükselme, manganez cevheri istihlâkinde karşılıklı olarak, bir artma tevliyetmiştir. İkinci üç aylık devrede 274.089 şort ton olan manganez cevheri istihsalı üçüncü üç aylık devrede 360.016 ton olmuştur. 1945 vasatı 371.465 ton idi. Umumi manganez ithalâtı (yüzde 35 veya daha fazla Mn) 434.067 tona varmıştır. Bunun yüzde 24 ü Gold Coast'tan, 17 si Rusya ve Güney Afrika'dan, 16 sı Hindistan, 12 si Şili, 9 u Küba'dan yapılmıştır. Manganez cevherinin memleket dahilindeki istihsalı (aynı Mn muhtevası üzerinden) üçüncü üç aylık devrede 34.000 tondur. Madenlerde ve fabrikalarda stoklar 30 Eylülde 3.000 tona varmakta idi.

Amerikan⁽³⁾ manganez istihsalcileri birliği yerli manganez endüstrisi için himaye istemektedir. Manganez halitaları için eski resimlerin tatbiki de talebedilmektedir. 1935 den evvel, Brezilya ile bir ticaret anlaşması yapıldığı zaman, manganez cevheri gümrük resmi libre başına bir sent idi. Şimdiki ise 1/2 senttir. Brezilya ile yapılan anlaşmanın Amerika'da bir çok madenle-

rin kapatılmasına sebeb olduğu bildirilmektedir.

Yüksek kaliteli⁽⁴⁾ manganez cevheri (yüzde 35 veya daha fazla Mn) istihsalinde yüzde 16 kadar bir azalma vardır.

Sene içinde ferromanganez⁽⁵⁾ fiyatları (yüzde 80) sahilde teslim ton başına 135 dolar idi. Spiegeleisen (yüzde 19 ilâ 21) fiyatları ise senenin ilk on ayında 36 dolar idi. Kasımda bu fiyat 38 ve Aralıkta 40 dolar olmuştur.

Sene sonunda⁽⁶⁾ İngiltere'de yüzde 78 lik rafine ferromanganez fiyatı (azami yüzde 0,5 C) ton başına £ 65 ve yüzde 1 C havi halita için £ 64.5/- idi.

İskenderiye'den⁽⁷⁾ Reuter ajansının bildirdiğine göre Mısır'da harp esnasında kurulan bazı metal endüstrileri şimdi komşu Arap memleketlerine ihracat yapacak duruma gelmişlerdir. Bunlar ferrosilisyum ve ferromangan sanayii olup, 1942 de modern cihazlarla ve elektrik fırınları ile Kahire'de kurulmuş bulunan bir fabrika ile temsil edilmektedir. Bu endüstrinin kullandığı başlıca ham maddeler silis, manganez, demir rendesi ve kömürdür. Bunların en çoğu Kahire dışında Mokattam Dağlarından temin edilmekte, manganez ise dışardan ithal edilmektedir. Ferrosilisyum ve ferromanganez istihsalı senede 110 -120 ton arasında değişmektedir.

Brezilya'nın⁽⁸⁾ sahip olduğu diğer madenler arasında en büyüğü Urum'da bulunan ve 30 milyon ton kadar rezerve malik olan yüksek kaliteli

(1) Metal and Mineral Markets, Ocak 23, 1947 s. 7.

(2) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 19.

(3) Metal Bulletin, Ocak 10, 1947 s. 13.

(4) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 3.

(5) Iron Age, Ocak 2, 1947 s. 246.

(6) Metal Bulletin, Aralık 10, 1947 s. 11.

(7) Mining Journal, Ocak 25, 1947 s. 54.

(8) The Iron and Coal Trades Review, Ocak 3, 1947 s. 24.

manganez cevherleridir. Bu cevher yüzde 45-47 Mn ve 7-11 Fe ihtiva eder ve kalın tabakalar teşkil eder. İstihsal, kâfi derecede istihraç tesisatının bulunmaması ve nakliye güçlükleri dolayısıyla inkişaf edememiştir. Maden halen Paraguay nehrine ve oradan 2.000 mil ötede bulunan Montevideo'da gemilere nakledilmektedir. Diğer bir maden Lafayette'de Minas Geraes' tedir, ve U. S. Steel Corporation'ının malî bakımdan alâkası bulunan Cia Meridional de Mineracao tarafından çalıştırılmaktadır. Bu maden 1933 den 1939 a kadar tek istihsal kaynağı idi. Diğer rezervler Nazareth'te bulunmaktadırlar.

İngiltere'de ⁽¹⁾ tungsten cevheri piyasası, mutad yüzde 65 lik konsantreler için, WO₃ ün ünitesi başına cari olan c. i. f. 75 şilin fiyatla, dar bir durum göstermekte devam etmiştir. Açık piyasada 78 şilin ödendiği öğrenilmiştir. Raporlar hükümetin, sadece ufak ve iyi kaliteli olmıyan bir cevher stokuna sahip olduğunu bildirmektedir,

Amerikada ⁽²⁾, yerli müstehliklere, oldukça iyi kaliteli yabancı menşeli tungsten cevheri satışları yapılmaktadır. A. B. D. büyük cevher stoklarına sahip bulunmakta ve bunların bir kısmını ünitesi başına \$ 24 dan satmak istemektedir. Yerli istihlâkin iç ihtiyaçları karşılayacak yüksek bir seviyede tutulacağı tahmin edilmektedir.

Rusya'da ⁽³⁾ Kazakistan'da Vanadium rezervleri bulunmuştur. Bu zuhurun memleketin en büyük rezervlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bundan Endüstriyel olarak faydalanmak için hazırlıklar yapılmaktadır.

(1) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 19.

(2) Metal Bulletin, Kasım 15, 1946 s. 12.

(3) Metal Bulletin, Aralık 6, 1946 s. 13.

Amerikada ⁽⁴⁾ 1946 da Vanadium istihsalı 1945 e nazaran yüzde 65 daha az olmuştur.

Birleşik Devletlerde ⁽⁵⁾ Kobalt metali istihsalı, senenin üçüncü üç aylık devresinde tekrar bir düşme kaydetmiştir. Bu, üç aylık devrelerde tevali eden dördüncü azalmadır. Metalin müstehliklere teslimi de Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında keza düşme göstermiştir. Bununlaberaber, memleket cevher istihsal ve imraratı evvelki üç aya nazaran daha yüksek bulunmaktadır. 224 ton metal ve 82 ton oksid ithali sırasıyla ikinci üç aylık devreye kıyasla yüzde 49 ve 370 kadar bir artma ifade etmektedir. Temmuz - Eylül devresinde kobalt metali en çok miktatıs ve manetik çelik istihsalinde kullanılmıştır.

Fransa'da kobalt istihsalı Savoie'da Plombières fabrikasında yapılmaktadır. Aylık istihsalin on metrik tona vardığı bildirilmektedir. Fabrika Fas cevherlerini işlemektedir.

Harpten sonraki ⁽⁶⁾ Nikel taleplerini karşılamak hususunda kaydedilen terakki, INCO tarafından yapılan istihsalin Harpten evvel azamî istihsal senesi olan 1937 seviyesine varmış olmasıdır. "Northern Miner" e göre kumpanyanın yedi reverber fırınının altısı faaliyettedir ve idare heyeti yedincisini faaliyete geçirebilmek için kâfi işçi teminini gözetmektedir. INCO'nun hali hazır nikel istihsalı ayda 9.750 şort tondur. 1937 istihsalı ayda 8.500 ton ve harp devresi âzamisi 11.500 ilâ 12.000 ton kadar idi.

Son senelerde madenin çıkarma, istihsal ve rafinasyon maliyetlerinde husule gelen mühim yükselmeleri kıs-

(4) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 3.

(5) Metal Bulletin, Aralık 13, 1946 s. 12.

(6) Metal Bulletin, Ocak 17, 1947 s. 11.

men karşılamak için, International Nickel'in Amerika'daki şubesi 25 Kasım'da Amerikan nikel fiyatını yükseltmiş ve dünya piyasasında hâkim olan fiyatla bir hizaya getirmiştir. Kanada ve Britanya fiyatlarında değişiklik olmamıştır.

1946 senesi esnasında çelik endüstrisi, bu endüstride kullanılan nikelin yarısından fazlasını Stainless Steel çelikleri imâlinde kullanmak suretiyle nikelin en büyük müstehliki olmaktan devam etmiştir. İşlenmiş stainless steel çelikleri istihsalinde yekûnun üçte ikisinden fazlasını krom - nikel tipinde çelikler teşkil eder.

Kanada ⁽¹⁾ International Nickel Company Ltd.'in müdürü, harpten sulha intikale ve işçi güçlüklerine rağmen Kanada'nın 1946 senesinde nikel teslimatının 1945'e kıyasla iyi bir vaziyet gösterdiğini bildirmiştir. Senenin son aylarında talepler çok artmıştır. Senenin dördüncü üç aylık devresinde teslimat, 1945 senesinin aynı devresine kıyasla çok olmuştur. Senenin sonunda kumpanyanın nikel istihsaline sene başındaki seviyenin çok üstüne çıkmıştır. Sene esnasında çelik endüstrisi en büyük nikel müstehliki olmaktan devam etmiştir. Harpte çok ilerliyen, (nikel, krom ve molibden ihtiva eden), üçlü çelik halitaları istihsalinde de izlerini bırakmış bulunmakta ve bunların tonajları kullanılmakta olan diğer herhangi bir çelik halitasından fazla tutmaktadır. Keza galvanoplasti sahasında da nikel istihlâki 1946 senesinde yeni bir yükselme kaydetmiştir. Bu seviye harpten önceki devrenin yüzde 50 kadar üstündedir.

Yeni sene başında Amerika'da ⁽²⁾ ferromolibden fiyatı, molibden muhteviyatının libresi için (yüzde 55 - 65

(1) The Iron and Coal Trades Review, Aralık 27, 1947 s. 1220.

(2) Metal and Mineral Markets, Ocak 23, 1947 s. 1.

Mo muhtevi halita), f.o.b 95 sent idi. Kalisyum molibdat 80 sent ve molibden oksidi de 80 sent üzerinden muamele görmekte idi.

Ferrokolumbium ise halitada bulunan Kolumbiumun libresi başına (yüzde 50 ilâ 55 arasında) istihsal yerinde f. o. b. \$ 2,25 ile \$ 2,30 üzerinden satılmakta idi.

1946 da ⁽³⁾ Amerika'da molibden istihsaline 1945 seviyesinin yüzde 50 si kadar olmuştur.

DİĞER MADENLER

Harp bittiği ⁽⁴⁾ zaman biriktirilen stokların piyasayı dolduracağı ve bu sebepten fiyatların düşeceği bekleniyordu. Halbuki 1946 senesinde bakır darlığı görülmüş ve sene içinde fiyatlar mütemadiyen yükselmiştir. Bu yükselmeye muhtelif faktörler müessir olmuştur. Harp esnasında Birleşik Amerika büyük bir bakır ithalâtçısı vaziyetinde idi. Dünya piyasasına Avrupa yeniden bakır satıncısı olarak çıkmıştır. Buna karşı, hurda metal, beklenen miktarlarda piyasaya gelmemiştir. Bu âmiller, halen düzeleceğine dair bir emare bulunmayan bugünkü darlığı meydana getirmişlerdir. Vaziyetin çok uzun zaman bu şekilde devam etmesi beklenmekte ve istihsalde gelişmeler pek yakın görülmemektedir. Hali hazır dünya istihsaline ihtiyaçları karşılamaktan uzaktır ve stoklar her memlekette azalmıştır. Hurda metal ise piyasada görülür bir tesir yapmadan absorbe edilmektedir. Dünya istihlâk münhanisi yükselmiye devam etmektedir.

1946 senesi ⁽⁵⁾ demirden gayri metaller için sıkıntılı bir sene olmuştur. Dünya ham maddeleri arzındaki azlık göze çarpmakta idi. Bilhassa kurşun hu-

(3) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 3.

(4) Mining Magazine, Aralık 1946, s. 344.

(5) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 3.

Font ve Ferro Halitaları İstihsalı
(1000 metrik ton hesabıyla)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Almanya (A)	143	153	166	142	142	139	165	181	176	165	151	
(B)			3	7	17	21	26	25	26	27		
Amerika (**)	2.399	1.041	4.013	3.279	2.064	3.340	4.268	4.443	4.252	4.368	4.023	
Avustralya	49	84	86	96	92	99	102	94				
Belçika	141	133	154	157	174	172	194	191	205	222	371	377
Brezilya	20,1	19,5	18,4	19,8	20,8	20,9	21,5	36,8	35,7	40,3		
Çekoslovakya	36	62	73	75	81	79	80	83	89	89		
Fransa	193	199	214	220	252	269	305	333	348	375	371	
Güney Afrika	49,6	49,7	36,3	36,6	48,9	45,5	49,4	45,2				
Hindistan	96	129	144	138	92	124	126	103	88	94		
İngiltere	732 *	593	597	606	767 *	618	747 *	589	597	793 *	626	777
İspanya	44,6	38,3	39,1	41,6	41,1	41,7	42,1	41,6	42,1			
İsviçre (***)	63,3	56,4	65,7	61,0	64,3	59,1	39,0	53,0	49,3	58	59	
İtalya (1)	3	2	2	10	16	20	28	27	29			
Kanada	140	140	151	141	157	128	64	48	46	76	131	
Lüksemburg	76	73	94	97	109	111	124	133	141	142	138	127
Macaristan	4,6	4,4	5,2	7,4	13,1	15	16	17	18			
Polonya	52	47	62	65	64	62	64	66	61			

Monthly Bulletin of statistics Ocak 1947

(A) İngiliz bölgesi

(*) Beş hafta

(**) Elektrik fırınlarında yapılan ferro halitaları hariç

(B) Amerikan bölgesi

(***) Ferrohalitaları hariç

susunda vaziyet çok had bir safhaya girmiştir. Senenin başında, primer bakır müstahsillerinde, harp hurdalarının büyük tonajlarda istihlâke arzedeceği şeklindeki korkunun zaman geçince yer-siz olduğu ortaya çıkmıştır. İngiltere'de bütün sene boyunca bakır darlığı ciddi bir şekilde tehdidkâr bir vaziyet arzemiştir. Bakır mamulleri talepleri bütün dünyada gittikçe çoğalmış ve fabrikalar uzun vadeyle teslim edilecek siparişlerle yüklü bulunmuştur.

İngiltere'de demirden gayrı başlıca metaller, hem fiyat hem de ithal ve yerli müstehlike satış hususunda hükümet kontrolü altında kalmakta devam etmiştir. Hükümetin büyük mübayaat politikası birçok fırsatlarda şiddetle tenkit edilmiş ve artan baskı, en kısa bir zamanda London Metal Exchange'inin tek-

rar açılması fikrini ortaya çıkarmıştır. Bununla beraber, böyle bir piyasanın açılmasındaki hakikî güçlüklerden başka, iş başında bulunan sosyalist hükümetin, gittikçe artan ölçüde iş ve endüstriye hükümetin iştiraki temayülünde olması da mevzuubahistir.

Sene sonunda, gerek kaynaklardaki darlık, gerek dış mübadele ile ilgili mühim meseleler bakımından, Metal Exchange'i hakkında yakın gelecekte nihâî bir karara varılıp varılmıyacağı şüpheli bulunuyordu. Fakat 1947 senesi çıkmadan vaziyetin tavazzuh edeceğine ve kauçuk için yapıldığı gibi metallerde de serbest ticaretin bir defa daha imkân dahiline gireceğine ve Londra piyasasının dünya metal ticareti merkezleri arasındaki eski mümtaz mevkiini tekrar alacağına dair ümitler vardı.

1946 senesi ilk yarısı esnasında Amerika'da ⁽¹⁾ madenlerde, izabehanelerde

(1) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 3.

ve tasfiyehanelerde yayılmış bulunan grev hareketleri, yüksek maliyetli müstahsilere devamlı surette verilen prime ve kuvvetli bir müstehlik talebine rağmen, telâfi edilemeyen gecikmeler tevliid etmiştir. 1945 e kıyasla yerli cevherlerden bakır istihsali yüzde 25 kadar düşmüştür. Kurşun ve külçe çinko daha az müteessir olmuş ve yerli cevherlerden kurşun istihsali yüzde 12, çinko istihsali yüzde 8 noksan olmuştur.

B A K I R

İngiltere :

Sene ⁽¹⁾ , İngiltere'de ham bakır için resmî kaynakların dolgun bir ithal programı ile açılmıştır. Bazı çevrelerde, yeni sene girdiği zaman resmî narhların revizyona tabi tutulacağı hususundaki ümitler pek de tahakkuk etmemiştir. Hükümetin, Rhodesia ve Kanada'dan büyük miktarlarda bakır temini için, kontrat akdetmiş veya anlaşmış olduğu öğrenilmiştir. Keza raporlar Levazım Bakanlığının Güney Amerika'dan 30.000 ilâ 50.000 ton arasında libre başına 12 sentten bakır mübayaası için müzakereler yaptığını bildirmiştir. Mart ayında, senenin son ayları için bakır ihtiyacının nasıl karşılanacağı hususunda endişeler izhar edilmekteydi. Anaconda bu ay içinde grev tehdidinde mâruz kalmıştır. Bakır mamulleri azlığı gerek İngiltere'yi gerek Amerika'yı Güney Amerika bakırını temini için müzakerelere sevketmiştir. Nisan ayında Şili'den 40.000 - 50.000 ton bakır satın alınmıştır. Hindistan'da bu ayda ham bakır üzerinden ithal resmi kaldırılmıştır. Hind Hükümeti, Levazım Bakanlığından dö-küm pirinç satın almıştır. Rhodesia'dan kâfi miktarlarda bakır temini için Levazım Bakanlığı bir kontrat akdetmiştir. 8 Nisanda elektrolitik bakır için Britanya fiyatı £ 72 ye çıkarılmak suretiyle dünya fiyatıyla aynı hizaya getirilmiştir.

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s.3.

Bu fiyat Amerikan narhından yüksekti. Senenin ikinci üç aylık devresi için bu ayda 30.000 ton Şili bakırını satın alınmıştır. Bunun yarısı elektrolitik bakır idi. Dünya piyasasında bakır fiyatları bu ayda da yükselmeğe devam etmiştir (lb. başına 12 5/8 sent f.a.s.). İngiliz yarı mamulleri için çok büyük istek mevcut bulunmasına rağmen işçi azlığı dolayısıyla istihsal bu isteği karşılayamamıştır. Stoklar 90 000 ton civarındaydı ve bunun az bir kısmını elektrolitik bakır, mütebakisini ham bakır teşkil ediyordu. Hindistan'da bakır mamulleri sanayiini inkişaf ettirmek için plânlar hazırlanmıştır.

Mayıs ayında dünya fiyatı artarak libresi f. a. s. 13,25 sente yükselmiş ve İngiltere'de resmî satış fiyatları tekrar görüşülmeğe başlanmıştır. Sene başında Belçika'ya tasfiye için gönderilmiş olan blister bakırdan, bir miktar elektrolitik bakır temin edilebileceği ümit edilmekte idi. Şili'den yapılan teslimat nazarı itibara alınmazsa işlenmemiş bakır ithalâtı mahdud kalmıştır. Ay sonunda dünya fiyatı f.a.s. 14,50 sente çıkmıştır.

Haziran ayında tasfiye edilmek üzere Belçika'ya blister bakır gönderilmekte devam edilmiştir. Britanya bakır istihlâki Mayısta bariz bir şekilde yüksek olmuştur (43.620 ton). Bunun 30.030 tonu ham bakırdır.

1 Temmuzda Britanya resmî âzami satış fiyatları, ton başına £ 12 zam ile 84 sterline yükselmiştir. Bu ay içinde Levazım Bakanlığının üçüncü üç aylık devre için elektrolitik bakır satın almış olduğu ve daha da temin etmek istediği öğrenilmiştir. İngiltere bakır stokları Temmuz ayında da düşmekte devam etmiştir. Birçok mamullerin piyasaya arzında darlık görülmüştür.

İngiliz Levazım Bakanlığı Ağustos ayında Kanada ve Amerika'ya tasfiye

edilmek üzere 148.500 ton kovan prinç hurdasını sevketmek için bir anlaşma yapmıştır. Bunun 15 ay esnasında 100.000 ton elektrolitik bakır temin edeceği hesaplanmıştır. Hurdanın yüzde 80 - 90 mm Amerika'ya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu ayda Levazım Bakanlığı senenin dördüncü üç aylık devresi için libresi f.o.b. 15 3/4 sentden 15.000 ilâ 20.000 ton Şili bakırını satın almıştır. Dünya fiyatı ay sonunda libre başına f.a.s New York 16,375 sent idi.

Kasım ayında Levazım Bakanlığı, 1947 senesi için libresi 17 1/2 sentten Rhodesia bakırını satın almıştır. Fiyatlar bu ayın 13 ünde ton başına £ 14 kadar artarak £ 98 e çıkmıştır. Levazım Bakanlığı Belçika Kongosu'ndan bir miktar bakır almak için kontrat yapmıştır.

Sene sonunda ⁽¹⁾ umumî intiba, Levazım Bakanlığının, Britanya'nın 1947 senesi muhtemel ham bakır ihtiyacını, kısmen Afrika ve Kanada'dan yapılacak mübayaatla, ve kısmen de bir ücret mukabilinde büyük miktarda prinç hurdasını rafine ettirme ve hasıl olan elektrolitik bakırın memlekete iadesi şeklinde anlaşmalarla hemen hemen tamamen temin edebileceği merkezindedir. Mamafih, yeni senenin ilk aylarında elektrolitik bakır arzında bir darlık olacağına inanılabilir. Çünkü, hurdanın rafinasyonundan kazanılan metalin muvaredatının, bu esnada tam hızını almış olmayacağı muhtemel bulunmaktadır. Hakikatte bakır alınabilecek yalnız Şili vardır. Bu memleketin de elektrolitik bakır istihsalinin önümüzdeki devre için tamamıyla satılacağı anlaşılmaktadır. Dünya ham bakır istihsalini, istihlâke kâfi değildir. Britanya istihlâki artma temayülündedir. Bu hususta Ekim ayı senenin en yüksek seviyesini teşkil etmiştir. 1947 senesi içinde, bu hız devam ederse, ayda

30.000 ton temin edecek yeni metal kaynaklarına ihtiyaç hasıl olacaktır. Bakır yarı mamulleri ve bakırlı mamuller taleplerinin baskısı sene sonunda azalmamıştır ve teslimat gecikmeleri çok uzundur. Yakıt meseleleri veya diğer faktörler müessir olmadıkça yeni senenin ilk aylarında devamlı yüksek fabrikasyona mani olacak birşey gözükmemektedir.

Amerika :

Ocak ayında ⁽²⁾ C.P.A. (Civilian Production Administration) tarafından Amerika'da bakır mübayaatına girişilmesi tavsiye edilmiştir. Bakır ithal programı hakkında Office of War Mobilisation and Reconversion tarafından verilen bilgiden 1946 ilk yarısında dış memleketlerden bakır mübayaatının 120.000 şort ton olacağı öğrenilmiştir.

Martta Amerika'da grev hareketleri yayılmıştır. İstihsal asgariye düşmüş, hükümet stoklarından büyük miktarlarda metal çekilmiştir. Bakır mamulleri azlığı İngiltere'yi olduğu gibi Birleşik Amerika Devletleri'ni de büyük miktarda Güney Amerika bakırını temini için müzakerelere sevk etmiştir. Ocak ayı sonunda A. B. D. bakır stokları 547.790 şort ton kadardı.

Nisan ayında Amerika hükümeti Şili'den senenin ikinci üç aylık devresi için 90.000 şort ton bakır satın almıştır. Amerikan müstahsilleri, bu ayda ücret artmalarını takiben narhların yükselişini ümit etmekte idiler.

Mayıs ayında, C. P. A., kömür grevi dolayısıyla istihsal azlığından, bakır istihlâkinin tahsisata tabi tutulmasına lüzum gösteriyordu. Bu ay esnasında stoklardan büyük miktarlarda bakır çe-

(1) Metal Bulletin, Aralık 10, 1946 s. 13.

(2) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 3.

kilmiştir. Dünya fiyatı Mayıs ayında 13,25 sente yükselmiştir.

Haziran ayı içinde Amerika'da bakır narhı Connecticut Valley'de teslim libre başına 14 3/8 sente yükselmiştir. Bu, İngiliz fiyatlarında yeni artmaların beklenmesine yol açmıştır. Madenlerde ve tasfiyhanelerde grevler ücretlerin artmasını müteakip nihayete ermiştir. Bu ayda Amerikan makamları senenin üçüncü üç aylık devresi için bakır temin etmek üzere Şili ile görüşmeler yapmışlardır. Mayıs sonunda Amerikan stoklarının 352.000 şort ton kadar olduğu öğrenilmiştir. Temmuzda O. P. A. nın resmi narhları yürürlükte bulunmuyordu. Bununlabeleder müstahsiller, evvelki 14 3/8 rakamında, yeni artmaların yeni ücret taleplerine müncer olmasından korkarak, duruyorlardı. Bu ayda dünya fiyatı libre başına f. a. s. 14,75 sente çıkmıştır.

Ağustos'ta Amerika Reconstruction Finance Corporation'ı senenin üçüncü üç aylık devresi için Şili'den 30.000 ton bakır istemiştir.

Amerika'nın ihracat fiyatı Eylülde libre başına f.a.s. 16 1/2 sent olmuştur. Reconstruction Finance Corporation, senenin dördüncü üç aylık devresi için ecnebi müstahsillerle görüşmeler yapmıştır. Amerikan nakliyeciler grevinin beynelmilel eşya piyasasındaki tesirleri devam etmiştir.

Ekim ayında Metals Reserve Co., Şili limanlarında libre başına f. a. s. 15 7/8 sentten Ekim - Aralık devresi için 40.000 ton Şili bakırını satın alınması için kontrat yapmıştır.

Kasım ayında fiyat kontrolü kaldırılmış ve iç piyasada bakır fiyatı 17.50 sente çıkmıştır. Metals Reserve Co.'nin 1947 Ocak-Mart devresi için yabancı bakır müstahsilleri ile müzakereler yaptığı bildirilmiştir. Amerikan ithalâtçıları, 4 sentlik ithal resminin tekrar vaz'ı do-

layısıyla bu aydan itibaren yabancı metal için daha yüksek fiyatlar ödemiye başlamışlardır.

Talepler Aralık ayında çok fazla olmakta devam etmiştir. Yabancı metal libresi f.a.s. 18,5 sentten satılmıştır.

Bureau of Census'a göre ⁽¹⁾ Kasım ayında bakır ithali 27.610 tona varmıştır. Ekim ayında ise ithalât 27.470 ton tutuyordu. Muhtelif şekillerde yapılan her iki ay ithalâtı ton olarak aşağıdaki gibidir:

	Ekim	Kasım
Cevher, mat v.s. deki bakır	2.481	3.014
Blister	18.610	11.120
Rafine bakır	6.788	13.440
Eski ve hurda	41	36

Senenin ilk 11 ayında yapılan ithalât 355.074 tonu bulmuştur. Bunun 37.533 ü cevher, mat ve saire halinde bulunuyordu. 174.704 tonunu blister, 141.861 tonunu rafine bakır, 976 tonunu eski ve hurda bakır teşkil etmiştir.

Copper Institute'un senelik istatistiği son altı sene için Amerikada bakır istihsal ve imraratını şu şekilde göstermektedir:

İSTİHSAL (Ton itibariyle)

Sene	Ham	Rafine	İmratat
1941	1.016.996	1.065.667	1.545.848
1942	1.152.344	1.195.708	1.695.296
1943	1.194.699	1.206.871	1.648.677
1944	1.056.180	1.068.788	1.636.295
1945	841.667	843.113	1.517.842
1946	650.726	604.071	1.258.890

Birleşik Devletlerde rafine bakır istihlâki 1945 ve 1946 senelerinde aşağıdaki gösterilen seyri takibetmiştir: ⁽²⁾

(1) Metal and Mineral Markets, Ocak 16, 1947 s. 1.

(2) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 7.

(Ton olarak)

	1945	1946
Ocak	153.904	100.213
Şubat	185.387	73.316
Mart	171.558	73.225
Nisan	147.209	86.619
Mayıs	131.670	93.07
Haziran	117.492	91.586
Temmuz	79.739	96.743
Ağustos	104.783	119.644
Eylül	86.363	113.305
Ekim	103.048	130.191
Kasım	100.400	130.745
Aralık	95.887	—

Birleşik Amerika⁽¹⁾ şimdi bakır ihtiyacının yarısını hariçten ithal suretiyle temin etmektedir. Mevcut maden yataklarında çalışmak günden güne zorlaştığı gibi yeni keşif ihtimalleri de pek uzaktır. Senede bir milyon ton olan bugünkü yüksek istihsal temposuna daha ancak 10 sene devam edilebilir. Bu tarihten sonra istihsal tedrici olarak düşmeye mahkûmdur. Mevcut rezervlerin ömrü 35 sene olarak tahmin edilmektedir.

Şili :

Ocak ayında⁽²⁾ 25.000 kömür işçisinin yaptığı greve Şili bakır madencilerinin de iştirak ettiği bildirilmiştir. Grevcilerin miktarı 8.000 kişiye balığ olmaktadır. Mart ayında bakır fiyatı libre için f.a.s. 12 sentte sabit kalmıştır. Mayıs ayında Chuquicamata bakır madeni grev dolayısıyla (Temmuz başına kadar) kapanmıştır. Braden madeninde Ağustos ayında grev tehlikesi baş göstermiş ve Ekim ayında başlamıştı. Bu grev Aralık ayında hâlâ devam etmekte idi.

1946 senesinde⁽³⁾ 370.000 ton bakır istihsal edilmiştir. Mâdenler⁽⁴⁾ normal olarak çalışırsa 1947 senesinde 420.000-

450.000 ton bakır istihsal edileceği tahmin edilmektedir. 1946 senesinde bunların bir kısmı grevler dolayısıyla faaliyet gösterememişlerdir.

KURŞUN

Sene başlarken dünya kurşun⁽⁵⁾ durumu 1946 ihtiyacına göre 150.000 ton eksiklik gösteriyordu. Meksika'da gümüş madenlerindeki grev istihsale tesir etmiştir. Bu grev Şubat ayında sona ermiştir. Mart ayında batı Tanganyka'da vaitkâr kurşun rezervleri bulunduğu bildirilmiştir. Rodezya'da Broken Hill izahanesi Mart ayında ayda 800—1000 ton ham kurşun istihsal kapasitesiyle faaliyete başlamıştı. Kurşunun dünya fiyatı Mayısta libre başına f. o. b. 8,25 sent idi. Bu fiyat Temmuzda libre başına f.a.s. 10 sente çıkmıştır. Bu ayda dünyanın muhtelif yerlerinde âtil duran madenler rekor teşkil eden yüksek fiatlar dolayısıyla faaliyete geçmişlerdir. Dünya kurşun vaziyeti Eylülde daha fena bir seyir takibetmiye başlamıştır. Kasım ayında Kanada ve Avusturalya'nın iç piyasa fiyatları sunî bir şekilde düşük bulunmakta idi.

Kurşun istihsalı⁽⁶⁾ istihlâkle bir hiza-ya gelinceye kadar çok uzun bir zaman geçeceği tahmin edilmektedir. Son senelerin çok önemli bir meselesi demokrat memleketlerde yeni mühim kurşun rezervlerinin bulunmamış olmasıdır. Görünüşe göre kurşun en çok Sovyetler Birliğinde toplanmış bulunmaktadır. Fakat orada da istihsal tamamen iç istihlâke ayrılmıştır. Şimdi yüksek bulunan fiyatların istihsalde artma tevlihdemesi ve bunun da yeni maden faaliyetlerini teşvik etmesi beklenebilir.

(1) Anadolu Ajansı Bülteni No. 10/406 s.3.

(2) Metal Bulletin, Aralık 31,1946 s. 3.

(3) Metal Industry, Ocak 17,1947 s. 57.

(4) Metal Industry, Şubat 14, 1947 s. 137.

(5) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 7.

(6) Metal Bulletin, Kasım 26,1946 s. 17.

Amerika : ⁽¹⁾

Şubat ayında resmî narhları libre başına 6,50 sentten 8,25 e yükseltmek için teşebbüsler yapılmış fakat bu tahakkuk etmemiştir. C.P.A. tarafından bu ayda 1946 ihtiyaçları 1.040 000 şort ton olarak tahmin edilmekteydi. Sene başında ise 110.000 tonu ithalât olmak üzere 860.000 ton kurşun temin edilebileceği ümedilmektedir. Mart ayı sonunda Amerikan stokları 40.000 tondan aşağıya düşmüştür. Amerikan Makamları Nisan ayında libre başına 7,75 sentten (Newyork) Kanada'dan 7.500 ton kurşun satın almıştır. Birleşik Devletlerde ise narh 6,50 sent idi. Mayısta Amerika Hükümeti stoklarını 41.000 şort tonda tutmaya karar vermiştir. İstihsal Mart ayında grevler dolayısıyla birçok senelerdenberi görülen en düşük rakamı teşkil ediyordu. Haziranda O.P.A. kurşun narhını 8,25 sente yükseltmiştir. Amerika ve İngiltere arasında gayri resmî satın alma anlaşması her iki memlekette de tenkitlere uğramıştır. 30 Haziranda O.P.A. nihayet bulmuş ve Amerika'da ithal kurşunu libresi f.a.s. (Gulf port) 10,25 sentten satın alınmıştır. Kasım ayında Amerika'da senenin dördüncü 3 aylık devresi için mecmuan 212.500 ton kurşun tahsis edilmiştir. Bunun 57.200 tonu bataryalar, 28.000 i kablo, 31.000 i eczalar, 12.000 tonu levha ve boru ve 11.000 tonu tetra etil gazolin için kullanılmıştır. Amerikan seçimleri sırasında O.P.A. nın kaldırılmasıyla kurşun fiyatı libre başına (Newyork) 10,50 sente fırlamıştır. Hükümetin kurşun ithal etmeyeceği ve libre başına 1,0625 sent olan eski resmin tekrar vazolunacağı öğrenilince fiyatlar 11,80 sente (Newyork) çıkmıştır. Aralık ayında Amerika'nın 1946 istihsalinin mecmuan 350.000 şort tona vara-

(1) Metal Bulletin, Aralık 31,1946 s.7.

cağı hesaplanmıştır. 1942 istihsaline ise 496.000 ton idi. ithalât işlerinin serbest bırakılması, Amerika'da, büyük miktarda Meksika kurşununun temin edilebileceği hakkında ümitlere yol açmıştır. Fiyat bu ayda tekrar yükselerek 12,55 sente (Newyork) varmıştır.

U.S. Bureau of Mines'a göre ⁽²⁾ AB. Devletlerinde 1946 senesinde kurşun madeni istihsaline senenin sonuna doğru husule gelen yüksek fiyatlara rağmen 1935 denberi en aşağı seviyeyi teşkil etmiştir. 1946 maden istihsaline sene esnasında yüzde 15 sukutla 332.478 şort ton olmuştur. Bu düşme, madenlerde ve izabehanelerde, bilhassa batı eyaletlerinde, uzun süren grevler ve devamlı işçi fıkdanı dolayısıyla meydana gelmiştir.

Rafine kurşun istihsaline ⁽³⁾ Kasım ayında 40.041 ton kadar olmuştur. Ekim istihsaline ise 43.062 ton idi. Kasım ayında günlük istihsal bir ay evvelkinden hafif bir noksanlık göstermiştir. U.S. Bureau of Statistics'e göre memleket tasfiyehanelerine Kasım ayında rafine kurşun imraratı 34.764 ton tutuyordu. Ekim ayı imraratı ise 41.008 ton idi. Office of Metals Reserve Kasım ayı için piyasaya 15.878 ton ve Ekim ayı için 17.197 ton ithalât kurşunu çıkarmıştır.

1946 yılı ilk 11 ayın istihlâki aşağıda gösterilmiştir.

1946 senesinde rafine kurşun satışlarındaki geniş tahavvülât başlıca iş zorluklarından meydana gelmiştir.

(2) Metal Bulletin, Şubat 11, 1947 s. 16.

(3) Metal and Mineral Markets, Ocak 2, 1947 s. 3.

1946	Yerli Tasfiyhanelerden	O. M. R. tarafından piyasaya verilen
Ocak	44.806	22.270
Şubat	48.257	13.844
Mart	28.702	15.918
Nisan	23.941	6.931
Mayıs	21.720	13.315
Haziran	25.173	6.370
Temmuz	35.591	7.998
Ağustos	32.811	10.309
Eylül	34.047	16.072
Ekim	41.008	17.197
Kasım	34.764	15.878

1 Ekimde Hükümet elinde 35.704 ton ve 1 Kasımda 45.500 ton rafine kurşun stoku mevcut idi.

Amerika'da kurşun istihsali ⁽¹⁾ son 20 sene zarfında takriben yarı yarıya düşmüştür. Mevcut rezervlerin ancak 19 senelik bir ömre malik oldukları ve yenilerinin pek ender olduğu anlaşılmaktadır.

İngiltere:

Sene İngiltere'de ⁽²⁾ bir müddettenberi beklenen fiyat yükselmesiyle başlamıştır. Sene başında talep fazla, fakat arz mahdut bulunuyordu. Fiyatlar 15 Ocaktan itibaren ton başına 9 sterlin kadar artarak 39 sterline çıkmıştır. İstihlâk yüzde 20 azaltılmıştır. Dünya fiyatları bu ayda İngiliz fiyatlarından epeyce yüksekti. Şubat sonunda İngiltere'de kurşun stokları 56.000 tondan aşağı idi. Nisanda resmî fiyat ton başına 6 sterlin kadar yükselerek 45 sterline çıkmıştır. 23 Nisandan itibaren kurşun cevheri ve lehim ihracatı lisansa tabi tutulmuştur. Dünya fiyatı Mayısta libre başına f.o.b. 8,25 sent idi. Bu, resmî İngiliz fiyatının üstündeydi. Bu sırada ayda takriben 20.000 ton kurşun istihlâk edilmekte idi. Temmuzda kurşun fiyatı ton başına 10 sterlin ka-

dar daha artarak 55 sterline çıkmıştır. Bu ayda Levazım Bakanlığının senenin ikinci üç aylık devresi için libre başına f.a.s. 9 sent (tonu £ 50) ödediği öğrenilmiştir. Stoklar Temmuz ayında da azalmıya devam etmiştir. Boru ve levha imalcileri harpten önceki miktarların yarısı kadar kurşun temin edebilmişlerdir. Ocak - Haziran devresi esnasında kurşun ithalâtı mecmuan 71.598 ton tutmuştur. Senenin üçüncü üç aylık devresi için kurşun tahsisatı şu şekilde olmuştur : Kablolar 23.750, boru ve levha 20.750, bataryalar 11.240, oksitler 7.000, üstübeç 5.500 ton ve diğer işler için 10.625 ton. 13 Kasımda bakır ve çinko fiyatları yükseltilmiş fakat kurşun fiyatları değişmemiş olarak kalmıştır. Ekim ayı sonunda stoklar 19.800 ton kadardı. Bu, bir aylık istihlâk miktarından biraz fazlaydı. Aralık ayında Amerikan fiyatı libre başına 12,55 sente (Newyork) çıkmıştır. İngiltere fiyatının da yılbaşında veya yeni senenin ilk günlerinde dünya seviyesine çıkması bekleniyordu.

Kurşun istihlâki ⁽³⁾ 1946 nın üçüncü rubunda 79.055 long tona varmıştır. Bunun 45.913 tonunu ithal edilmiş kurşun ve kurşun külçesi, 33.142 tonunu hurdadan elde edilmiş kurşun teşkil etmiştir. Senenin ikinci rubu esnasında istihlâk 77.876 tona varmıştır. Bunun 48.013 tonunu yeni istihsal, 29.863 tonunu hurda teşkil etmiştir.

Kurşun fiyatlarında ⁽⁴⁾ beklenmekte olan fiyat yükselmesi 1 Ocak 1947 de tahakkuk etmiştir. Fiyatların ton başına 10 sterlin kadar yükselmesi beklenirken artma 15 sterlin kadar olmuştur. Ton başına azamî 70 sterlin olan yeni resmî fiyat, İngiltere'de kurşun için bu tarihe kadar varılmış olan en yüksek fiyattır. Şimdiki yükselme hareketinden önce 1920 sene-

(1) Anadolu Ajansı Dünya Haberleri Bülteni No. 10/406 s. 3.

(2) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 7.

(3) Metal and Mineral Markets, Aralık 26, 1946 s. 1.

(4) Metal Bulletin, Ocak 3, 1947 s. 16.

sinde en yüksek fiyat kaydedilmişti (£53. 7/6.-) Metalin piyasada şimdiki noksanlığı dolayısıyla bu yüksek fiyat, kurşun mamulleri için vaki olacak taleplere ciddi bir şekilde tesir edecek gibi görünmemektedir. Bu talepler bir müddet-tenberi, tedarik olunabilen ham kurşundan istihsal edilebilen miktarlardan çok fazla bulunuyordu. Fakat müstahsil ve imalâtçılar böyle yüksek fiyat seviyelerinin uzun vâde ile teessüsünden memnun değildiler.

Avusturya : ⁽¹⁾

Avusturya'nın kurşun madeni istihsalı simdi senede 6.000 tona varmaktadır. ihracatın en büyük kısmı Belçika ve Birleşik Devletlere yapılmaktadır.

Mısır : ⁽²⁾

Mısır'da kurşun sanayii 1942 de Kahire'de kurulmuştur. Senede 200-300 ton istihsal yapılmaktadır. Saf kurşun diğer ufak sanayiler tarafından akümülatör levhaları, kurşun oksit imalinde kullanılmaktadır. Diğer bir kurşun oksit fabrikası iskenderiye'de olup senevi 240-300 ton istihsal yapmaktadır. Bu fabrika da akümülatör, boya, cam, v. s. gibi sanayie kurşun temin etmektedir.

Ç İ N K O

Amerika :

Amerikan Çinko Enstitüsü tarafından ⁽³⁾ Haziran ayında yerli fabrikalar istihsalâtının, 58.812 şort ton ile (Mayısta 62.416 şort ton), bir çok aylardanberi yapılan en düşük istihsal rakamını teşkil ettiği bildirilmiştir. Aynı ayda satışlarda da evvelki aylara nazaran bir düşme müşahede edilmiştir. Bu şekilde Mayısta satış rakamı 60.380 ton kadar-ken Haziranda 51.126 ton çinko dahilî

piyasaya satılmıştır. İhracat da Haziran ayında bir düşme göstererek bir ay evvelki 4.120 ton rakamına karşılık 2.550 ton olmuştur. Birinci altı aylık devre sonunda çinko stokları 239.928 ton kadar idi. Bu rakam bir sene evvelin aynı devresine nazaran 56.791 ton kadar fazladır.

Mayıs ayında ⁽⁴⁾ Birleşik Devletler 9.507 şort ton külçe çinko ve 28.705 şort ton cevher ve konsantreler halinde çinko ithal etmiştir. Amerikan raporları senenin ikinci yarısı başında dünya piyasasında çinko fiyatlarının libre başına f. a. s. (Gulf port) 10 sent kadar olduğunu bildirmekte idiler (tonu 50 sterlin). Temmuz ayında Amerika'da ⁽⁵⁾ 59.014 ton çinko istihsal edilmiştir. İhracat aynı ayda 5.059 ton ile iyi bir durum göstermiştir.

Eylül ayında ⁽⁶⁾ A. B. D. 16.033 şort ton çinko cevheri ithal etmiştir. Ağustos ayı ithalâtı ise 23.525 ton idi. Eylül ithalâtının 9.057 şort tonu Meksikadan, 3.630 tonu Kanada'dan ve 3.346 tonu Peru'dan yapılmıştır. Aynı ayda Kanada'dan 4.332 ton çinko metali ithal edilmiştir.

1946 senesinde ⁽⁷⁾ Amerika'da 800.000 şort ton kadar çinko istihlak edilmiştir. 1 Aralıkta hükümet stokları 187.819 ton kadar külçe çinko ihtiva ediyordu (bir sene evvelkinden 73.000 ton az). Ayrıca 219.548 tonu yerli ve 405.457 tonu ithalât menşeli olmak üzere 625.005 şort ton çinko konsantresi mevcut idi.

1947 senesi başında ⁽⁸⁾ ithal edilen cevherlerdeki çinko muhteviyatının libre si başına 0,75 sent ve külçe çinkonun libresi başına 0,875 sent gümrük resmi alınmakta idi. Bu miktar harp tedbirleri

(1) Metal Industry, Ocak 17, 1947 s.57.

(2) Mining Journal, Ocak 25, 1947 s.54.

(3) Metal Bulletin, Temmuz 19, 1946, s.9.

(4) Metal Bulletin, Ağustos 13, 1946 s. 13.

(5) Metal Bulletin, Eylül 3, 1946 s. 14.

(6) Metal Bulletin, Aralık 20, 1946 s. 11.

(7) Metal Bulletin, Ocak 14, 1947 s. 16.

(8) Metal Bulletin, Ocak 24, 1947 s. 10.

vazolunmadan evvel cevherler için 1,20 ve külçe için 1,40 sent kadardı.

1946 senesinde çinko istihsali 759.212 metrik ton kadar olmuştur. 1945 senesinde ise 799,520 ton çinko istihsal edilmişti. Çinko satışları da aynı şekilde 1945 senesinden daha az olmuştur. (1945 de 762.925 ton, 1946 da 713.630 ton), 1946 ithalâtının 76.075 tonu Kanada'dan yapılmıştır.

Ekim ayı sonunda müstehlik stokları 73.372 ton kadardı. Bu, bir ay evvele nazaran yüzde 7,9 azalma ifade eder.

İngiltere:

15 Ocakta ⁽¹⁾ kurşun fiyatı artmış fakat çinko fiyatı değişmemiş olarak kalmıştır. Şubat ayında kömür darlığı sebebiyle Avrupa piyasalarından çinko temini güçleşmiş ve satıcılar tarafından tonu için 50 sterlin talebedilmiştir. Levazım Bakanlığı bu ay esnasında Kanada'da Consolidated Mining and Smelting Co. den libresi (f.o.b. Trail izabehanesi) 75 sentten 30.000 ton yüksek kaliteli çinko satın almıştır. Bu fiyat, harp devresi fiyatından 2,50 sent yüksektir. Bakanlık diğer Kanadalı müstahsillerle de temaslar yapmıştır. 8 Nisanda çinko narhı 8 sterlin kadar yükselmiştir. Bununlaberaber Britanya fiyatı dünya seviyesinden aşağıda kalmıştır. Resmî âzami fiyat 1 Temmuzda 10 sterlin kadar daha artırılarak ithalât çinkosunun g. o. b. teslim fiyatı 50 sterline çıkarılmıştır. Avrupa kıtasında fiyat ton başına 50 - 60 sterlin arasında idi. Temmuz ayında çok az ithalât yapılmıştır. Eylül ayında stoklar azalmış bulunuyordu. Fiyat Kasım ayında ton başına 5 sterlin kadar daha yükselmiştir.

Zinc Development Association'ın istatistik broşürüne göre ⁽²⁾ 1946 senesinin ilk 10 ayında Britanya çinko istihsali 1945 senesi aylık vasatisinden bir-

az yüksek bulunmaktadır. 1945 de ayda 5.250 ton istihsal yapılırken 1946da ayda 5.400 ton çinko istihsal edilmiştir: En yüksek istihsal senesi, aylık istihsal vasatisinin 6.000 tonu bir miktar aştığı 1944 senesidir. İstihlâk ise bu ilk 10 aylık devrede ayda 17.750 ton kadar olmuştur. Bu, 1945 de 14.000 ve istihlâk âzamisini gösteren 1940 da 21.700 ton idi

Çinko stoklarının azalması müstehlikler arasında endişeyi mucibolmaktadır. 1947 başında bildirildiğine göre Kasım ayı sonunda 38.400 tona düşmüştür. Stoklar hiçbir harp senesinde bu kadar azalmamıştır. Bu miktar, bir sene evvelkinden 110.000 ton kadar azdır. Aynı tarihte bir miktar stok hükümet tarafından memleket dışında tutulmakta idi Aralık ithalâtı ⁽³⁾ 14.000 tonu aşmıştır. Geçen senenin vasati aylık ithalâtına göre bu, büyük bir düzelme göstermektedir. Bu ay içinde stoklarda azalma olmadığı ihtimal dahilindedir. Öğrenildiğine göre, Levazım Bakanlığı, Kanada'dan 1947 senesi ilk üç ayı için 12.500 tonluk mübayaat temin etmiştir.

Yeni sene iptidasında ⁽⁴⁾ çinko fiyatları bir çok kimselerin tahmini hilâfına 15 sterlin kadar artarak 70 sterline sıçramıştır. Fakat, fiyatları dünya seviyesiyle aynı hizaya getirmek bakımından bu miktar aşırı sayılmamaktaydı. Bir çok aylar Britanya çinko fiyatları dünya seviyesinin bulunduğu fiyatların altında kalmıştır. Gelecek aylarda daha fazla çinko ithalini temin için duyulan ihtiyaç, Levazım Bakanlığını bu kararı almaya sevkeden âmillerden biri olmuştur. Bununlaberaber, hükümetin büyük mübayaatından başka, beynelmilel işler yapanlarca ton başına 70 sterlinden daha yüksek fiyatlar da ödenmektedir.

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s.14.

(2) Metal Bulletin, Şubat 11, 1947 s.17.

(3) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s. 15.

(4) Metal Bulletin, Ocak 3, 1947 s. 16.

Belçika:⁽¹⁾

Ocak ayında Belçika'nın Prayon konserni harpten evvelki istihsal seviyesinin beşte biri kadar istihsal yapmakta idi. Bu aydan itibaren tedrici bir canlanma görülmüştür. Şubat ayında Avustralya'dan 1 500 ton çinko satın alınmıştır. Belçika Martta İsveç'e 7.000 ton çinko ile 2.000 ton elektrolitik çinko ve 4.000 ton hadde mamulü sevketmeyi kabul etmiştir. Bu ayda Belçika endüstrisi faaliyetlerini genişletmeye başlamıştır. Fakat Temmuz ayında başlayan grevler endüstriyi müteessir etmiştir. Union Minière du Haut Katanga, Belçika kongosundaki çinko cevheri istihsalini artırmıştır. Ağustos ayında Belçika, Fransa'ya 12 ay zarfında 6.700 metrik ton çinko vermeyi taahhüt etmiştir.

Norveç:

Avrupa'nın⁽²⁾ en büyük elektrolitik çinko müstahsili olan Det Norske Zink Kompani'nin çinko cevherleri temininde geçen seneki kadar güçlüklerle karşılaşmamakta olduğu bildirilmiştir. Çinko cevherleri ithalâtı 1946 yılı ilk yedi ayında 44.633 tona vasil olmuştur. 1945 in aynı devresinde ise sadece 2.058 ton cevher temin edilebilmişti. Bunun neticesi olarak, Norveç çinko ihracatı 1.666 tona karşılık 14.109 tona çıkmıştır. Kumpanyanın O Nisan ayında kapasitesinin üçte biri ile çalışmakta olduğu bildirilmiştir. Şimdiki çalışma hızı, 36.000 ton kadar olan senelik istihsal kapasitesinin üçte ikisine tekabül etmektedir.

Kumpanya, Odda'da Almanlar tarafından harp esnasında inşa edilen Nordag alüminyum fabrikasının binalarını kullanacak bir süperfosfat fabrikası da kurmayı tetkik etmektedir.

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 14.

(2) Metal Bulletin, Kasım 15, 1946 s. 10.

(3) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 5.

Diğer Memleketler :

Fransa'da⁽⁴⁾ prinç levha ve boru istihsali, bazı fabrikaların harpte hasar görmeleri ve halen tamir görmemiş veya çok yavaş tamir edilmekte olmalarından, mahdud olmuştur. 9 veya 12 aylık teslimat gecikmeleri tabii görülmektedir. Diğer taraftan prinç tel ve külçe hususunda durum oldukça tatminkârdır. Teslimat gecikmeleri yalnız üç ay kadardır ve fabrikalar 1938 seviyesinden yüzde 20 daha yüksek bir seviyede çalışmaktadırlar.

Haziranda⁽¹⁾ Fransa çinko fabrikaları faaliyetlerini artırarak 1946 senesi istihsalini 42.000 metrik tona çıkarmayı kararlaştırmışlardır.

1947 senesi başında bildirilen ilk rakamlara göre⁽⁵⁾ Kanada'nın çinko istihsali 1946 senesinde, 1945 ve 1944 seneleri yekûnlarına nazaran bir miktar azalma göstermiş ve 235.916 şort ton istihsal yapılmıştır. 1944 istihsali 275.411 ve 1945 istihsali ise 258.607 ton idi.

Muhtelif memleketlerin⁽⁶⁾ Kasım ayında külçe çinko istihsalini American Bureau of Metal Statistics şu şekilde göstermektedir:

A.B.D.	68.100
Kanada	15;014
Meksika	4.502
İngiltere	6.664
Norveç	3.308
Rodezya	1.907 şort ton.

Nisan ayında bazı İtalyan çinko fabrikaları⁽¹⁾ meselâ Monte Catini grubunun Marghera, ve Pertusola konserninin Crotone fabrikaları faaliyete geçmişlerdir. Temmuz ayında, İtalya'dan ihracat için rafine çinko teklifleri yapılmıştır.

(4) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 5.

(5) Metal Bulletin, Şubat 11, 1947 s.17.

(6) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s.16.

Temmuz ayında Şili'de günde 10 ton çinko istihsal edebilecek elektrolitik bir çinko fabrikası inşama başlamıştır.

Rodezya'da Temmuz Ayında Broken Hill Development Co. nin madenlerinde grev başlaması istihsalı sarsmıştır.

K A L A Y

Dünya kalay vaziyeti ⁽¹⁾ senenin başında dar bir durum gösteriyordu. Bununla beraber herhangi bir talebi karşılamaya yeter miktarda kalay mevcut bulunuyordu, İstihsalın en büyük kısmının, Washington'da bulunan Combined Tin Committee tarafından tevziine devanı edilmiştir. Senenin birinci üç aylık devresinde 20.000 ton kalay istihsal edilmiştir. İstihlâkin ise 21.000 tona vardığı tahmin edilmekteydi. Dünya fiyatı Mart ayında ton başına 375 sterling idi. 8 Ekimde beynelmilel kalay konferansı toplanmış fakat ehemmiyetli kararlar verilememiştir. Bir beynelmilel kalay tetkikat grubu teşkili istenmiştir. Rusya konferansa iştirak etmemiştir.

Kalay istihsalı ⁽²⁾ 1946 senesi ilk 9 ayında 64.300 long ton olarak hesaplanmıştır. International Tin Research and Development Council'e göre, seneye ait ilk rakamlar bütün yıl içinde istihsalın 94.000 tona varacağına delil telâkki edilmekteydi. Bu dokuz aylık rakamlar ve seneye ait istihsalât tahminleri aşağıda ton olarak gösterilmiştir:

	Ocak - Eylül	1946 yılı
Uzakşark	10.800	20.000
Güney Amerika	30.000	41.500
Afrika	19.000	26.500
Diğer yerler	<u>4.500</u>	<u>6.000</u>
Yekûn	64.300	94.000

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 5.

Senenin ilk 9 ayına ait rakamlar ile bütün senenin kalay istihlâki hakkındaki hesaplar da şöyledir:

	Ocak - Eylül	1946 yılı
A B.D.	42.000	60.000
İngiltere	18.500	25.000
Diğer memleketler	<u>24.500</u>	<u>40.000</u>
Yekûn	85.000	125.000

Memleketlere göre 1946 yılına ait istihsal tahminleri ton olarak şu şekildedir :

Burma 300, Çin 2.000, Malaya 9.000, Holanda Doğu Hindistanı 7.000, Siyam 1.7000, Güney Amerika 41.500, Afrika 26 500, diğer memleketler 6.000.

Senede 200.000 tonluk istihsal yapılacağı hakkındaki tahminin 1949 dan evvel tahakkuk edemeyeceğini Council bildirmektedir.

Amerika:

Amerika'da ⁽²⁾ Metals Reserve Co. tarafından harice yapılan kalay satışları, Ocak ayında O. P. A. kontrolünden muaf tutulmuştur. Şubatta Amerika'ya Holanda Hindistanından 300 tonu rafine kalay olmak üzere 500 ton kadar kalayın sevkedilmekte olduğu öğrenilmiştir. Bu, Japon mağlubiyetinden sonra gönderilen en büyük ilk partiyi teşkil etmiştir. C.P.A. bu ayda senenin birinci üç aylık kalay tahsisatını artırmıştır. Mart ayında Office of Metals Reserve kalay ihracat fiyatını libre başına 58 sent olarak tesbit etmiştir. İç fiyat âzamisi 52 sent idi ve bu fiyat maliyet fiyatının oldukça altında bulunuyordu. Nisan ayı sonunda Amerikan Hükümetinin stokları 55.402 ton kadardı. Bunun 21.997 tonunu ham kalay geri kalanını kalay konsantreleri teşkil ediyordu. Ocak-Mart devresi sonunda hükümet stokları 100.000 ton idi. Mayıs ayında Bolivya ile yeni bir kontrat akti için görüşmeler yapılmıştır. Amerikan

(2) Metal and Mineral Markets, Aralık 19, 1946 s. 1.

ihracat fiyatı Haziranda f.o.b. 58 sentten 61 sente yükselmiştir. Ağustos ayında Bolivya ile Amerika arasında yeni bir kalay satın alma anlaşmasına varıldığı bildirilmiştir. Kasım ayında A.B.D. ihracat narhı yükseltilmiştir. Antifrik-siyon metalleri üzerindeki tazyikat kaldırılmıştır. İhracat fiyatı Kasım ayında 69 1/2 sente yükselmiştir ve iç fiyat, libre başına 52 sentten 70 sente fırlamıştır.

Aralık ayında Texas kalay izabehanesi ⁽¹⁾ 3.209 ton kalay istihsal ederek senelik istihsalini 43.648 tona çıkarmıştır. 1945 istihsalini ise 40.591 ton, 1944 istihsalini 30.619 ve 1943 istihsalini 20.727 ton idi. 1943, ilk tam istihsal senesidir.

A.B.D. ⁽²⁾ 1947 senesinde Doğu Holanda Hindistanı kalay konsantreleri istihsalinin en az yüzde 25 i ile 1946 istihsalinden 1000 ton satın almak için bir kontrat yapmıştır. Bu, Texas fabrikasının 1946 çalışma temposunu idame ettirebileceğini ifade eder. Bu fabrika, daima aldığı düşük kaliteli Bolivya konsantreleri ile birlikte işlemek üzere, yeter miktarda iyi kaliteli cevher temin etmiştir. Sene başında Bolivya'dan konsantre temini için müzakereler yapılmakta idi.

Resmî tahminler ⁽³⁾ 1947 senesi içinde Birleşik devletlerde kalay istihlâkinin 90.000 ton olacağını hesaplamaktadır. Tedarik edilebilecek miktarların ise 80.000 tonu aşamayacağı ve sadece 60.000 tona varacağı tahmin edilmektedir, istihlâkin büyük bir kısmının resmî stoklardan karşılanacağı zannedilmektedir. İstihlâki 75.000 ton olarak tahdit etmek fikri mevcuttur.

(1) Metal Bulletin, Şubat 11,1947 s. 15.

(2) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s. 4.

İngiltere:

Sene başında ⁽⁴⁾ İngiltere Levazım Bakanlığı ile Nijerya arasında yeni bir kontrat akdi için müzakerelerin ilerlediği öğrenilmiş ise de 22 Ocakta Nijerya Maden Odası, Levazım Bakanlığının metalin tonu için teklif ettiği f.a.s. 300 sterlinlik fiyatı kabul etmediğini bildirmiştir. İngiltere'de ihracatçılar, Şubat ayında, kalayın tonu için f.o.b. İngiltere 375 sterlin civarında bir miktar ödemekte idiler.

Mart ayında International Tin Committee Londra'da bir toplantı yapmıştır. 1 Nisanda İngiltere ihracat fiyatı ton başına f. o. b. İngiltere 357 sterline indirilmiştir. Stoklar bu ayda 18 aylık ihtiyacı karşılayacak miktarda idi (Ocak - Mart devresi sonunda 100.000 ton). Haziran ayında İngiltere'de istihlâk miktarının arttığı ve birinci üç aylık devre için 7.528 tona vardığı bildirilmiştir. 1945 Ekim - Aralık devresi için ise 6.480 ton idi. Demirden gayri diğer metal fiyatları arttığı halde kalay fiyatı Temmuz ayında sabit kalmıştır. Hükümet kalayın iç piyasa fiyatını yükseltmeyi düşünmekte idi. İngiltere'de Consolidated Tin Smelter Ltd.'in bir toplantısında başkan, kalay endüstrisinin yeknasak bir dünya fiyatına ihtiyaç duyduğunu ve bunun, bilhassa, London Metal Exchange'inin tekrar açılmasıyla mümkün olacağını bildirmiştir. Eylül ayında İngiltere, kalay müstahsili ve büyük müstehlik olan bütün memleketleri 8 Ekimde yapılacak beynelmilel bir kalay konferansına davet etmiştir. 26 Eylülde İngiltere'de kalay metalinin esas fiyatı ton başına £ 300 den £ 380 10/- e ve ihracat fiyatı £ 357 den £ 380 10/- e (f.o.b. İngiltere limanları) yükselmiştir. Nijerya müstahsilleri ile yeni fiyat anlaşmalarına varıl-

(3) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 15.

(4) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 5.

mistir. Eylül sonunda İngiliz stokları 12.975 ton kadardı.

Dünya kalay arzındaki darlığa rağmen İngiltere ⁽¹⁾ ihracatı 1946 da 20.605 ton olmuştur. Bu miktar, 1945 seviyesinin iki mislinden fazla ve harpten evvelki 1934-1938 beş senelik devre vasatısı olan 16.486 tondan da üstündür.

Malaya

Tavsiye edilen tamirat yapılabildiği takdirde, 1949 senesinde Malaya'da kalay istihsalinin harpten evvelki seviyesinin yüzde 90 ma varacağı tahmin edildiği Ocak ayında ⁽²⁾ öğrenilmiştir. Şubat ayında Malaya'daki bütün kaynaklardan 1946 senesi esnasında 12.300 ton kalay elde edilebileceği tahmin edilmekte idi. Bu tahminler 1947 yılı için 46.150 ton, 1948 için 72.800 ve 1949 için 73.500 ton kalay metali istihsal edilebileceğini gösteriyordu. Yine şubat ayında Malaya'da 4.500 ton kalay stoku bulunduğu öğrenilmiştir. Mart ayında kalayla meşgul mahfiller ton başına £ 300 fiyatı tatminkâr bulmamakta idiler. Çünkü Belçika Kongosu ve Bolivya £ 345 ten kalay satmakta idi. Dünya piyasası ise 375 sterlin üzerinde bulunuyordu. Malaya'da senenin ilk yarısında kalay istihsalı İngiltere'den makine ve teçhizat muvasalatının gecikmesi dolayısıyla 3.000 ton kadar olmuştur. Bu, ümit edildiğinden azdır.

Malaya'daki kalay kumpanyalarının raporlarına göre Kasım ayında da vaziyet düzelmemiş bulunuyordu.

Diğer memleketler :

Ocak ayında Çin Hindistanında 550 ton kalay metali ve yüzde 40-70 Sn ihtiva eden 570 ton kadar konsantreden

(1) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s.4.

(2) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s.5

ibaret bir stok vardı. Siyam'da takriben 4,500 ton kadar stok mevcuttu. Mayıs ayında Doğu Hollanda Hindistanında az bir miktar kalay bulunduğu öğrenilmiştir. Haziran ayında, birinci dört aylık devre esnasında Bolivya ihracatının 12.060 ton olduğu bildirilmiştir. 1945 Ocak - Nisan ihracatı ise 13.553 ton idi. Temmuzda Doğuda istihsalin gittikçe arttığı öğrenilmiştir. Bu ayda Amerika Hükümeti ile Bolivya ve İngiltere hükümeti ile Nijerya müstahsilleri arasında görüşmeler olmuştur. Aynı ayda Bolivya'da kalay metali istihsaline başlandığı bildirilmiştir. Temmuz ayında isyan başlamıştır. Ağustos ayında, Fransa'nın takip edecek 12 ay içinde 6.000 ton Belçika kalayı alacağı öğrenilmiştir. Cava'daki karışıklıklar, Eylül ayında, Doğu Hollanda Hindistanından yapılan sevkiyatı sekteye uğratmak tehlikesini göstermiştir. Siyam hükümetinin Ekim ayında, Siyam'daki İngiliz ve Avustralya madenlerinin, hakiki sahibi olan Siyam'a iadesini temine hazırlanmakta olduğu öğrenilmiştir. Hollanda'daki Arnhem kalay izabehanesi Kasım ayında ufak mikyasta faaliyete başlamıştır. Portekiz tarafından, dünya pazarlarında bu ayda kalay için çok yüksek fiyatlar verilmiştir. Siyam'da harp esnasında birikmiş olan 16.000 şort ton kadar kalay Aralık ayında piyasaya arz edilmiştir.

Resmen bildirildiğine göre, ⁽³⁾ şimdi İspanya'da, kalay madeni ve tâli maddeler istihsaline iç ihtiyaçlar için yeter durumdadır ve uzun bir müddet için ihtiyaçları karşılamaya yetecek kadar stoklar tesis edilebilecektir. İspanya Hükümeti, kalay metalinin istihsal, tevzi ve satışları işini hususî teşebbüse bırakacağını bildirmiştir.

(3) Metal Industry, Ocak 24, 1947 s. 77.

HAFİF METALLER

İngiltere :

İngiltere'de ⁽¹⁾ 1946 senesi başladığı zaman alüminyumun resmî azamî fiyatı £ 85 idi. Dolar azlığı ithalât yapılmasına engel teşkil etmiştir. Bununla beraber sene başında endüstriyel rekabet tam hızını aldığı zaman fiyatın düşmesi ümit ediliyordu. Hükümetin elindeki sekonder metal stokları sivil ihtiyaçlar için kullanılmıştır.

Levazım Bakanlığının 1946 ve 1947 seneleri için Kanada'dan 215 000 metrik ton alüminyum temin etmesi, Britanya fiyatlarının 10 Nisanda 85 sterlinden 67 sterline düşmesine sebep olmuştur. Aynı ayda İngiltere'nin işlenmemiş alüminyum istihsalı ayda 3.000 ton civarında idi. Magnezyum istihsalı ise 140 ton kadardı. Nisan ayı sonunda Ocak - Mart devresi alüminyum istihsalinin 8.264 ton olduğu, Haziran ayında, Guiana'dan boksit ihracatının artmakta devam ettiği öğrenilmiştir. İngiltere'nin senenin ilk beş ayında alüminyum ithalâtı 1.401 ton gibi çok düşük bir rakama baliğ olmuştur. 1945 senesinin aynı devre ithalâtı ise 7.801 ton idi.

Temmuzda İngiltere'de harp devresi kapasitesiyle çalışılmak suretiyle terakiler kaydedilmekte devam edilmiştir. Demirden gayri diğer metaller durumundaki darlık alüminyum taleplerinin artması üzerinde müessir olmuştur.

Harp devresinde alüminyum ve hafif halitalar mübayaatı üzerine konmuş olan kontrolün kaldırılması kararı 1 Ağustostan itibaren yürürlüğe girmiştir.

Kanada dolarının kıymetindeki değişme 9 Eylülde İngiltere'de ham alüminyum fiyatını ton başına £ 67 den £ 72 15/- e yükseltmiştir. İkinci üç aylık devrede 8.068 ton alüminyum istihsal

edildiği öğrenilmiştir. Bu suretle senenin ilk yarısında mecmuan 16.332 ton alüminyum istihsal edilmiştir.

Eylül ayında Amerika'da olduğu gibi İngiltere'de de alüminyum hadde mamulleri vaziyetinde darlık göze çarpmakta idi. Ekim ayında ham alüminyum fiyatının artmış olması dolayısıyla büyük alüminyum müstahsilleri, alüminyum mamulleri fiyatlarının arttığını bildirmişlerdir. Hadde işleri kapasitesinin büyük bir kısmı, hükümetin alüminyum ev inşai programı sebebiyle bu sahaya ayrılmış bulunuyordu. Northern Aluminium Co. South Wales'de mütemadi tip-te bir haddehanenin inşa halinde olduğunu bildirmiştir. Bu fabrika, icabettiği takdirde, 150 bin ton hadde mamulünü işlenmiş olarak temin edebilecektir. Hadde mamulleri tedariki hususunda müstehlikler sene sonunda da güçlüklerle karşılaşmakta devam etmişlerdir.

Geçen sene içinde İngiltere'de ⁽²⁾ ham alüminyum istihsalı hafif bir azalma temayülü arzetmiştir. İlk on bir ay içinde istihsal 28.900 ton veya aylık ortalama ile 2.627 ton tutmuştur, 1945 senesi aylık vasatı 2.660 ton, 1944 ünkü 2.960 ve istihsalin âzamiye vardığı 1943 senesi aylık vasatı ise 4640 ton idi. Diğer taraftan Kasım ayında istihlâk 129.000 tona vararak senenin son aylarında bir yükselme temayülü göstermiştir. Ocak-Kasım 1946 aylık vasatı 9.745 ton olmuştur. 1945 aylık istihlâk vasatı ise 8.300 ton idi. Âzami istihlâk yılı olan 1943 senesinin aylık istihlâk vasatı 17.300 tonu gösteriyordu. Bu şekilde, 1946 vaziyeti çok yüksek olan harp devresi seviyelerinden pek geride kalmıştır. Bununla beraber, ayda 1936 senesinde 3.200, 1937 de 3.300, 1938 de 3.700 ton istihlâk yapılmış olan harpten evvelki senelerden çok ilerde bulunmaktadır.

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 16.

(2) Metal Bulletin, Şubat 11, 1947 s. 18.

Alüminyum mamulleri için cari bulunan çok yüksek talep seviyesinin, haddehaneler ve diğer tesisler kurulması şartına, 1947 istihlâkinin İngiltere'de yükselme temayülü göstermekte devam etmesine âmil olacağı ümit edilmektedir. Halen hüküm sürmekte olan düşük alüminyum fiyat seviyesi dolayısıyla alüminyuma yeni mahreçler bulmak için araştırmalar yapılmakta ve bundan faydalanmak için her gayret sarfedilmektedir.

Amerika :

Senenin ⁽¹⁾ başında işlenmemiş alüminyum bol bulunmakta fakat mamuller bakımından darlık duyulmakta idi. Mart ayında hükümet fabrikaları satışa arz edilmiştir. U. S. Commercial Co. Temmuz ayında Surinam'da bulunan 108.113 metrik ton kadar boksitin Office of Metals Reserve Co. tarafından satışa arz edildiğini bildirmiştir. Ağustos ayında alüminyum hadde mamulleri vaziyeti düzelmiye devam etmiştir. Ekim ayında alüminyum taleplerinin arttığı ve stokların azalmakta olduğu öğrenilmiştir. Kasım ayında talepler arz seviyesini aşmaya başlamıştır. Bakır azlığı, tel fabrikalarının alâkasını alüminyum üzerine çekmiştir.

Senenin ⁽²⁾ sonuna doğru alümin istihsalı tam kapasiteye yaklaşıyordu. Seneye esnasında yeni alüminyum istihsalı 836 milyon libreye varmıştır. Bu miktar, 1938 istihsalının üç mislidir. Memleketin alüminyum istihsal kapasitesi, harpten evvelki en yüksek istihsal senesindeki miktardan dört defa daha büyük ve senede 1 000.000.000 lb. den fazla bulunmaktadır.

(1) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 16.

(2) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 1.

Harp esnasında inşa edilen ve hükümete ait olup ekonomik olarak çalışma kabiliyetinde bulunan hemen hemen bütün fabrikalar hususî endüstriye satılmış veya kiraya verilmiştir. 1947 senesinde tam kapasiteye yakın çalışılacağı ümit edilmektedir. Civilian Production Administration tarafından yapılan tahmine göre istihsal 1.260.000.000 lb. ye yakın olacaktır.

Alüminyum fiyatları harbin başlangıcından beri yüzde 25 kadar düşmüştür. Yeni senenin başında alüminyum, rakibi olan metallere nispetle şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde ucuz bulunmaktaydı. Bu fiyat avantajı ve ilâveten binlerce işçinin harp işçiliğinin neticesi olarak alüminyum işlemede kazandığı büyük alışkanlık, alüminyumun istikbaldeki vaziyetinin sağlam olacağına ve endüstri istihsalâtı için daha geniş pazarlar bulacağına kuvvetli bir delil sayılmaktadır.

Aşağıda ⁽³⁾ Bureau of Census'un Amerika'da senenin ilk 11 ayı esnasında alüminyum mamulleri imraratına dair verdiği rakamlar gösterilmiştir:

(Libre olarak)

Ocak	57.213.000
Şubat	40.509.000
Mart	72.756.000
Nisan	81.607.000
Mayıs	90.137.000
Haziran	104.954.000
Temmuz	104.954.000
Ağustos	114.794.000
Eylül	114.152.000
Ekim	138.767.000
Kasım	124.913.000
Aralık	—

(3) Metal and Mineral Markets, Ocak 16, 1947 s. 3.

Bu suretle ⁽¹⁾ Ekim ayında Amerika'da alüminyum mamulleri imraratı, 69,383 şort tonla, senenin diğer aylarından yüksek olmuştur. En düşük rakam Şubat ayma isabet etmiştir (20.299 ton).

Senenin ⁽²⁾ ikinci üç aylık devresinde Amerika'da boksit istihsali, Bureau of Mines'a göre, 303 136 long ton olmuştur. Senenin birinci üç aylık devresinde ise istihsal 234.187 ton idi. İkinci üç aylık devre istihsalinin yüzde 94 ünü Arkansas, mütebakisini Alabama, Georgia ve Virginia temin etmiştir. Aynı devre ithalâtı ise birinci üç aylık devreden yüzde 25 fazla ile 196.798 ton tutmuştur. Bu miktarın 189.798 i Surinam'dan ve 7.000 tonu İngiliz Guiana'sından gelmiştir. Nisan - Haziran ihracatı ise Kanada'ya sevk edilmiş olan 24.512 tondan ibarettir.

Amerika'da ⁽³⁾ Surplus Property Administration'ı, harp esnasında mecmu kapasitenin yüzde 90 mı temsil etmiş olan hükümete ait 13 magnezyum fabrikasının istihsalinin durdurulmasını tavsiye etmiştir. Nisan ayında, harpten kalma büyük stoklar bulunduğundan, istihsal tamamen durdurulmuştur. Eylül ayında bu metal için kuvvetli bir talep mevcut bulunmakta idi. Aynı ayda magnezyum mamulleri imraratı harpten sonraki âzami olan 328 tona varmıştır.

Bu rakam ⁽⁴⁾ senenin ilk aylarından hemen hemen yüzde 30 daha yüksektir.

- (1) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 19.
 (2) Metal Bulletin, Kasım 12, 1946 s. 15.
 (3) Metal Bulletin, Aralık 31, 1946 s. 16.
 (4) Metal Bulletin, Aralık 6, 1946 s. 13.

Senenin ⁽⁵⁾ ilk beş ayında magnezyum istihsal edilmemiştir. Texas'ta Freeport'ta Haziran ayında deniz suyundan magnezyum istihsaline başlanmış ve sene sonunda 1945 mecmu istihsalinin altıda birine varılmıştır.

Alüminyum ve magnezyum, fiyatları, harpten önceki devrelerden aşağı olan yegâne "büyük tonaj" metalleridir.

Bureau of Census'a göre ⁽⁶⁾, 1945 senesi ve 1946 ilk 11 ayında Amerika'da magnezyum mamulleri imraratı şu seyri takibetmiştir :

(Libre olarak)

Aylar	1945	1946
Ocak	529.000	427.000
Şubat	571.000	415.000
Mart	609.000	466.000
Nisan	554.000	483.000
Mayıs	737.000	448.000
Haziran	583.000	554.000
Temmuz	506.000	571.000
Ağustos	581.000	507.000
Eylül	316.000	656.000
Ekim	348.000	715.000
Kasım	353.000	764.000
Aralık	382.000	---

Fransa :

Fransa'da ⁽⁷⁾ alüminyum talepleri istihsal imkânlarından çok ilerde bulunmaktadır. Alüminyum levhalar için teslimat gecikmeleri 16 - 18 aya kadar varmakta ve daha da uzamaktadır. Birçok fabrikalar yeni işler kabul etmemektedirler. Elektrik enerjisi tahsisatındaki azaltılmanın ham alüminyum istihsaline tesir etmesinden korkulmaktadır.

- (5) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s.3
 (6) Metal and Mineral Markets, Ocak 23, 1947 s. 7.
 (7) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 5.

Vaziyet hafif halitalar hususunda daha iyidir. Çünkü, bunların imalinde yüzde 20 ye kadar çıkabilen bir nispette sekonder alüminyum kullanılabilmektedir. Bundan dolayı siparişlerin teslimindeki gecikmeler, alüminyum halitaları mamullerinde, hadde mamulleri için altı ayı, tel için dört ayı, çubuklar için iki ayı, şekillendirilmiş mamuller için üç ve borular için dört ayı geçmemektedir. Küçük siparişler, ekseriya, sıraya konmadan karşılanmaktadır. Elektrik tazyidatı dolayısıyla istihsalin beşte bire düşmesi beklendiğinden, uçak sanayiinin siparişlerinde de büyük bir hızlanma husule gelmesinin gecikmeleri uzatacağından korkulmaktadır. Elektrik enerjisi noksanı yüzünden istihsal edilen boksitler Norveç ve Avusturya'ya gönderilmektedir. Bunlar boksiti işlemekte ve geriye alüminyum göndermektedirler. L'Usine Nouvelle gazetesi memlekette ham madde ve lüzumlu istihsal vasıtaları mevcut olduğu halde, çelik darlığının tesirlerini gidermekte mühim yardımı olabilecek olan bu metalin istihsalini hükümetin niçin teşvik etmediğini sormaktadır. Compagnie Française de Métaux'ya göre Fransa'nın alüminyum istihsalini harpten evvelkinden yüksekse de talebi karşılamak için gayri kâfidir.

Norveç:(1)

Harp içinde Almanlar tarafından inşasına başlanılan fakat bitirilemeyen, Nordag'daki alüminyum ve hidroelektrik kudreti fabrikaları, on milyon kronluk bir tahsisatın ilâvesiyle bitirmek istenmektedir. Bunun, Norveç'in harpten önceki istihsalı olan 30.000 tonu iki misline çıkaracağı ve memleketin senelik ihracatını 37.500 tona yükselteceği ümidedilmektedir.

(1) Metal Bulletin, Ocak 7, 1947 s. 19.

(2) Metal Bulletin, Ocak 10. 1947 s. 13.

İtalya : (2)

İtalyanın her ikisi de Porto Marghera'da bulunan Industria Nazionale Alluminio ve Societa Alluminio Veneto fabrikalarının alümin ve alüminyum istihsalı hakkında İngiltere'de yayınlanan bir raporda, cevher hazırlama, istihraç, tasfiye, filtrasyon, hidrat separasyonu ve kalınlaşma hakkında izahat verilmektedir. Rapora göre birinci fabrika boksitten senede 72.000 ton alümin istihsal etmektedir. Boksit, Istria'dan ve güney İtalya'da Gargano'dan gelmektedir. Bu fabrika Montecatini grubu tarafından işletilmektedir. Swiss Aluminium Co. hesabına çalışan ikinci fabrikanın senede 76 000 ton istihsal kabiliyetinde olduğu bildirilmektedir.

Rusya : (3)

Sovyetlerde Volkhov Aluminium Zavod fabrikası tekrar faaliyete başlamış ve 1946 senesi sonuna doğru alüminyum dökümleri "VAZ" markası ile piyasaya çıkmıştır. Fabrika kapasitesinin harpten önceki devredekinin yarısından fazla olmadığı sanılmaktadır. Esas binaların en çoğu ya tamir edilmiştir yahut da halen yeniden inşa ve tamir halinde bulunmaktadır. Rusya'nın bu ilk alüminyum fabrikası 1935 de 13.000 ton alümin ve 6.000 ton metal istihsal etmek kabiliyetinde idi. Üçüncü beş senelik pânla fabrikanın istihsalı iki senede 25.000 tona çıkarılacaktır.

Avustralya: (4)

Newyork'da bulunan Dorr Kumpanyasının, Avustralya'da bir alüminyum fabrikasının kurulmasına yardım etmek için teklifte bulunduğu bildirilmektedir. Avustralya Alüminyum komisyonu tarafından mevzu tetkik edilmektedir. Mahallî boksitler üzerinde Amerikan firması tarafından yapılan tecrübeler, cevherin,

(3) Metal Bulletin, Ocak 28, 1947 s. 17.

(4) Metal Bulletin, Aralık 6, 1946 s. 13.

Bayer metodu ile ekonomik bir işletmeye elverişli olduğunu göstermiştir. Plân ve diğer hususlarda istişarî mahiyette hareket edecek olan Dorr Kumpanyası, benzeri diğer yabancı fabrikaların plânlarının hazırlanmasında tecrübe görmüştür.

C İ V A

Amerika'da, Civa piyasası ⁽¹⁾ müstahsiller bakımından, sene sonunda pek iyi bir durumda bulunmamaktaydı. Yerli fiyatlar şişe basma \$ 92 ile \$ 93 arasında bulunmaktadır. Bu şartlar altında yalnız iki veya üç maden kârla çalışabilir. 3.000 şişelik bir parti italya'dan (evvelce yapılmış bulunan istihsalden olması muhtemeldir) Amerika'ya şişesi f, o. b. \$ 63,50 den satılmıştır. Bu fiyatın yeni istihsalin maliyetinden biraz daha düşük olması ihtimal dahilindedir. Yerli istihsal kış aylarında biraz zorlaşmaktadır ve hükümet, elindeki stoklardan vermiye niyetli görünmediğinden sene sonunda ve yeni senenin ilk aylarında A. B. D. nin büyük miktarda civa ithal etmesi muhtemeldir, ıspanya halen büyük stoklara sahiptir. Bir taraftan da istihsal yapmaktadır. Keza italya miktarı yükselen stoklara malik bulunmaktadır. İngiliz hükümeti stokları halen İngiltere'deki ihtiyaçları karşılamaktadır. Mercurio Europeo'nun tekrar teşkili için konuşmalar ve civa fiyatlarını müstakar bir hale getirmek için bir gayret vardır. Fakat bu meselelerin halli halihazır şartlar altında pek kolay olmayacaktır. Japonya'da harpten evvelki devrenin iki

(1) Metal Bulletin, Kasım 15, 1946 s. 12.

(2) Metal and Mineral Markets, Ocak 9, 1947 s. 5.

senelik istihlâk miktarına müsavi stoklar mevcut olduğu bildirilmiştir ki bu, şimdiki faaliyet temposuna göre birçok senenin ihtiyacını karşılayacak gibi görünmektedir. Almanya, bir müstehlik olarak tablonun tamamen dışında kalmaktadır.

Bureau of Mines'in bir raporuna göre Amerika'da civa ⁽²⁾ istihsalı 1946 da 1945 seviyesine nazaran yüzde 25 düşmüştür. 1946 vasatî fiyatı \$ 98,241 dir. 1945 fiyatı ise \$ 134,889 kadardır.

Altın, Gümüş, Plâtin

Garp yarım küresinin 1945 yılı gümüş ⁽³⁾ istihsalinde büyük bir azalma olmuştur. Kuzey Amerika'da dünyanın en büyük iki müstahsili olan Meksika ve Birleşik Devletlerin istihsalı azalmıştır. Meksika 15.000.000 oz. noksanıyla 46 milyon oz. gümüş istihsal etmiştir. Birleşik Amerika ise 21.200.000 oz. gümüş istihsal etmiştir. Bu da. 7.000.000 oz. bir eksiklik ifade eder. Meksika istihsalinin azalması, başlıca, maden teçhizatı noksanı ve grevler yüzünden meydana gelmiştir. Amerika'da ise buna malzeme noksanlığından ziyade işçi azlığı sebep olmuştur. Kanada'nın istihsalı, Newfoundland dahil olmak üzere, değişmemiş olarak kalmıştır (13.900.000 oz). Diğer istihsalât ise şu şekilde taksim edilebilir:

Merkezî Amerika	3.000.000 oz.
Peru	13.000.000 „
Bolivya	6.000.000 „
Diğer Güney Amerika memleketleri	4.000.000 „

Buna göre batı yarım küresi istihsalı 1946 senesinde 107.100.000 oz. olmuştur. Halbuki 1945 istihsalı 133.700.000 oz. idi. Bu suretle 1946 yılı istih-

(3) Mining Journal, Ocak 25, 1947 s. 54.

şalinde 1945 e nazaran yüzde 20 kadar azalma meydana gelmiştir. 1947 senesinde gerek sanat gerek endüstri sahasında gümüş istihlâkinin 1946 yılına (105 000.000 oz.) nazaran az olacağı, istihsalin ise hafif bir artma göstereceği tahmin olunmaktadır.

Bureau of Metal Statistics'e göre ⁽¹⁾ Amerika Birleşik Devletlerinde rafine gümüş istihsalı Kasım ayında, Ekim ayındaki 5.639.000 öz. a mukabil, 6.561.000 oz. olmuştur. Yabancı menşeli cevherler ve külçeden gümüş istihsalı Ekim ayında 2.699.000, Kasım ayında 4.000.000 oz. kadar artmıştır. 1946 senesi Ocak - Kasım devresinde tasfiyehanelerde 45.368.000 oz. gümüş istihsal edilmiştir. Bu miktarın 18.449.000 oz. u yerli 26.919.000 oz. u ithalât menşeli idi.

Aşağıda 1946 senesinde (ounce) olarak istihsal miktarları verilmiştir :

1946	Yerli Menşeli	Yabancı Menşeli
Ocak	2.153.000	3 654.000
Şubat	1.493.000	2.501.000
Mart	513.000	1.535.000
Nisan	344.000	1.126.000
Mayıs	409.000	1.089.000
Haziran	1.063.000	1.739.000
Temmuz	1.395.000	2.293.000
Ağustos	2.583.000	2.783.000
Eylül	2.993.000	3.500.000
Ekim	2.940.000	2.699.000
Kasım	2.561.000	4.000.000

Cevher ve külçe ithalâtı Kasımda 2.534.000 oz. a varmıştır. Ekim ayında ise 975 000 oz. idi. Rafine edilmiş külçe ithalâtı Kasımda 4.210.000 oz. tutmuştur. Ekim ayı ithalâtı 3.772 000 oz idi. Kasımda 323 000 oz. Ekimde ise 104.000 oz. rafine gümüş ihraç edilmiştir.

(1) Metal and Mineral Markets, Ocak 23, 1947 s. 1.

(2)Metal and Mineral Markets, Ocak 2, 1947 s. 3.

Amerika'da ⁽²⁾ platin metali serbest bir piyasada arz talep faktörlerine göre normal ticaret şartlarına dönmektedir.

Platin metali için fiyat kontrolü 29 Nisanda kaldırılmıştı. Harp esnasında platin sarfiyatının artması bu metalin piyasasını spekülâtif ticaretten müteessir etmiştir. Bu sebepten kontrolün kalkmasını müteakip Eylül ayında platin metal nin fiyatı ounce için 90 - 95 dolara fırlamıştır. Bu tarihte mücevherat için platin taleplerinde bir zayıflama husule gelmiş ve fiyat yavaş yavaş düşmeye başlamıştır. Bu suretle \$ 60 - 65 e düşmüştür. Fiyat Kontrol İdaresi (O.P.A.) nin harp devresi âzami fiyatı bir ounce için \$ 35 idi.

1946 nin ilk dokuz ayında, Birleşik Devletlerde platinin endüstriye satış miktarları aylık vasatı 19.775 oz. kardır.

Amerika'da ⁽³⁾ 1946 da altın istihsalı takriben yüzde 54 kadar bir fazlalık temin etmiştir. Gümüş istihsalı ise yüzde 27 kadar azalma göstermiştir.

Filipinler'de ⁽⁴⁾ altın madeni sanayisini kalkındırmak üzere hükümet altın ihracını elde edilecek en müsait fiyatlar mukabilinde tamamen serbest bırakmıştır. Harpten evvel Filipinler takriben 40 milyon dolar kıymetinde altın istihsal etmekte idi. Harpte ağır hasara uğramış olan bu sanayi bugün tamamen âtil bir vaziyettedir.

Filipinler'deki resmî altın rayici Birleşik Amerika'daki altın fiyatına müsavidir. Yani bir ounce 35 dolardır. Halbuki Uzak ve Orta Doğu serbest altın piyasaları Meksika ve diğer memleketlerden yapılan sevkıyata çok daha yüksek

(3) Metal and Mineral Markets, Ocak 9,1947 s. 3.

(4) Anadolu Ajansı Dünya Haberleri Bülteni No.10/407 s. 2.

fiyatlar ödemektedirler. Filipinler'deki bazı madenler, bugünkü resmî rayiç yükselmediği takdirde, rantabl bir şekilde çalışma imkânını bulamayacaklardır.

Birleşik Amerika altınlarının serbestçe ihracına müsaade edilmesinin bir taraftan ithalatçı memleketlerin, diğer taraftan da Birleşik Amerika'nın malî ve iktisadî siyasetine çok fena tesirler yapacağı tahmin edilmektedir.

Gerek Amerikan gerek İngiliz makamları altının diğer herhangi bir meta gibi piyasada serbestçe alış verişe tabi tutulmasını hiç bir suretle tasvibetmemektedirler.

Johannesburg'dan bildirildiğine göre ⁽¹⁾ 1946 yılı Aralık ayı zarfında altın bölgesi ve haricinde istihsal edilen saf altın 973.955 oz. a baliğ olmuştur. Kasım ayı istihsali ise 968.879 oz. idi.

(1) Anadolu Ajansı Dünya Haberleri Bülteni No. 10/399 s. 2.

